

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO
Kauppatieteellinen tiedekunta
Johtaminen ja organisaatiot

Jussi Ahonen

YKSITYISEN PÄIVÄKOTIHOIDON KIINNOSTAVUUS LAHDESSA

Työn ohjaaja/tarkastaja:
2. tarkastaja:

Professori Iiro Jussila
Nuorempi tutkija Pasi Tuominen

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Ahonen, Jussi
Tutkielman nimi:	Yksityisen päiväkotihoidon kiinnostavuus Lahdessa
Tiedekunta:	Kauppateieteellinen tiedekunta
Pääaine:	Johtaminen ja organisaatiot
Vuosi:	2012
Pro gradu –tutkielma:	Lappeenrannan teknillinen yliopisto 88 sivua, 13 taulukkoa ja 3 liitettä
Tarkastajat:	Professori Jussila, Iiro Nuorempi tutkija Tuominen, Pasi
Hakusanat:	yksityinen päiväkoti, differentointi
Keywords:	private kindergarten, differentiation

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millainen Lahteen mahdollisesti perustettava yksityinen päiväkoti toiminnaltaan olisi, eli millaisia ominaisuuksia päiväkotilasten vanhemmat sellaisessa arvostaisivat. Toisaalta vertailukohdaksi otettiin, miten he näkevät tämänhetkisen tilanteen kunnallisissa päiväkodeissa. Teoriaosuus perustui viiden kilpailuvoiman malliin ja siinä erityisesti differentointiin. Empiriaosuudessa tutkittiin kvantitatiivisella lomaketutkimuksella vanhempien mielipiteitä.

Kunnallisten päiväkotilasten vanhempien tietämys yksityisistä päiväkodeista oli heikkoa, joten tutkimus perustui tältä osin pääasiassa mielikuviin. Mielikuva yksityisistä päiväkodeista oli positiivinen, mutta lähes kaikessa heikompi kuin kokemukset kunnallisista päiväkodeista. Ryhmäkoot, päiväkotien koot ja henkilökunnan määrä sekä hoidon rauhallisuus nähtiin yksityisellä puolella parempina. Mikäli yksityiset päiväkodit haluavat saada aikaan paremman mielikuvan ja tulevaisuudessa toimia jopa brändeinä, niiden on luotava itsestään positiivisempi mielikuva.

ABSTRACT

Author:	Ahonen, Jussi
Title:	Attractiveness of Private Kindergartens in Lahti
Faculty:	Kauppatieteellinen tiedekunta
Major:	Leadership and Organizations
Year:	2012
Master's Thesis:	Lappeenrannan University of Technology 88 pages, 13 tables and 3 appendices
Examiners:	Professor Jussila, liro Junior Researcher Tuominen, Pasi
Keywords:	private kindergarten, differentiation

The goal of this study was to examine what possibly newly-established private kindergarten would be like in Lahti. In other words, what would those characteristics that children's parent's would appreciate. The other goal was to compare parents' opinions of how they see the situation in municipal kindergartens at the moment. Theory section was based on the model of five competitive forces and especially on differentiation. Parents' opinions were investigated in practice by quantitative form survey.

Kindergarten children's parents knowledge of private kindergartens was weak, so this study was based insofar mostly on mental images. Opinion on private kindergartens was positive, but mostly more negative than experiences of municipal kindergartens. Size of groups, size of whole kindergartens, number of personnel and tranquility of nursing were seen as better in private than in municipal kindergartens. If private kindergartens want to create better image from themselves and in the future they operate even as brands they must create more positive image.

Alkusanat

Kesällä 2011 olin jo aloittanut gradun tekemisen. Päätin kuitenkin vaihtaa aiheen tähän päiväkoteihin liittyvään graduun, koska minua kiinnosti yksityisen päiväkodin perustaminen. Se oli virhe, sillä tosiasioihin tutustuttuani talvella kiinnostus katosi. Samaa tahtia katosi mielenkiinto ja motivaatio gradun tekemiseen.

Tuskan ja ahdistuksen määrä tätä tehtäessä on ollut melkoinen. Jos nyt aloittaisin gradun teon, toteuttaisin sen eri tavalla. Asettaisin selvät tavoitteet niin ajallisesti kuin sisällöllisestikin. Nyt harhailin kevääseen asti hyvin pienellä suunnitelmallisuudella kirjoittaen teoriaa sieltä täältä. Koska olin päättänyt, ettei aihe kiinnosta, motivaatio työn tekemiseen oli alhaalla. Keväällä tein päätöksen saada graduni palautettua elokuun loppuun mennessä ja palautinkin ensimmäisen version 27.8. Viimeiset kuukaudet ovat opettaneet, että kaikki on loppujen lopuksi itsestä kiinni. Ihminen pystyy, mihin haluaa. Toivottavasti työstäni on hyötyä jollekin muullekin.

Haluan kiittää gradun ohjannutta professori Iiro Jussilaa kannustamisesta. Kiitos myös toiselle tarkastajalle Pasi Tuomiselle. Kiitokset Lahden kaupungin päivähoitojohtajalle Mika Harjulle, että sain työn toteuttaa. Päiväkotien johtajat ottivat minut erittäin lämpimästi vastaan, kiitos siitä. Puolisoni Terhin ansiosta olen saanut ostettua ruokaa tänä tulottomana aikana. Kiitos ja anteeksi työn venymisestä.

Erikoiskiitokset Riikka Tiitalle, joka useasti käytti omaa aikaansa opastaessaan minua tutkimuksen maailmaan. Ilman sinua tämä olisi valmistunut vieläkin myöhemmin.

Lahdessa 5. päivänä syyskuuta 2012

Jussi Ahonen

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tavoitteet	1
1.1.1	Tutkimusongelma	2
1.1.2	Tutkimuskysymys	3
1.1.3	Rajaukset	3
1.2	Tutkimusmetodologia	3
1.3	Viitekehys ja käsitteet	4
1.4	Tutkielman rakenne	5
1.5	Strateginen prosessi	6
2	PÄIVÄHOITO JA SEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
2.1	Hoidon tarkoitus ja toteutus	7
2.2	Päiväkoti	8
2.2.1	Kunnallinen päiväkoti	9
2.2.2	Yksityinen päiväkoti	10
2.2.3	Ostopalvelupäiväkoti	12
2.3	Päivähoidon tilastoja	12
3	PORTERIN VIIDEN KILPAILUVOIMAN MALLI	15
3.1	Korvaavat tuotteet	15
3.2	Uuden päiväkodin alalle tulon esteet	17
3.2.1	Pääoma	18
3.2.2	Suurtuotannon edut	18
3.2.3	Kustannusedut	20
3.2.4	Tuotedifferointi	20
3.2.5	Lainsäädäntö	21
3.2.6	Jakelukanavat	23
3.2.7	Kostotoimet	23
3.3	Kilpailijat	24
3.3.1	Keskittyneisyys	25
3.3.2	Kilpailijoiden erilaisuus ja tuotedifferointi	27
3.3.3	Ylituotantokapasiteetti	28
3.3.4	Poistumisesteet	28
3.3.5	Kiinteät kulut	29
3.3.6	Yhteenveto kilpailusta	30
3.4	Asiakkaat ja toimittajat	30
3.4.1	Hintaherkkyys	31
3.4.2	Suhteellinen neuvotteluvoima	33
3.5	Yhteenveto viiden kilpailuvoiman soveltamisesta	35
3.6	Differointi	36
3.6.1	Differoinnin osajakoja	37
3.6.2	Differoinnin peruskannustimet	38
3.6.3	Viestintä	39
3.6.4	Differoinnin kulut	40
3.6.5	Differointitarpeen selvittäminen	41
3.6.6	Yhdistelmäanalyysi	42
3.7	Päivähoidon haasteita	44

4	TULOKSET JA ANALYYSI	46
4.1	Käytännön toteutus	46
4.2	Menetelmät	47
4.2.1	Metodologia	49
4.2.2	Kysymyslomake	49
4.3	Taustaa tutkittavasta kaupungista	52
4.4	Tulokset	53
4.4.1	Ikä	53
4.4.2	Tulot	54
4.4.3	Kunnallinen päiväkot	54
4.4.4	Yksityinen päiväkot	57
4.4.5	Ruoka	58
4.4.6	Koko	60
4.4.7	Yksityisen päiväkodin kiinnostavuus	60
4.4.8	Matka	61
4.4.9	Erikoistuminen ja oheistoiminta	62
4.4.10	Kunnallisten ja yksityisten päiväkotien vertailu	63
4.4.11	Ristiintaulukoinnit	65
4.4.12	Maksuhalukkuus	67
4.5	Tutkimustulosten yhteenveto	68
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	70
5.1.1	Alalle tulon esteet	70
5.1.2	Neuvotteluvoima	71
5.1.3	Korvaavat tuotteet	72
5.1.4	Viestintä	73
5.1.5	Maksuvalmius	74
5.1.6	Ruoka	74
5.1.7	Differointi	75
	Brändit	77
5.1.8	Jatkotutkimusideoita	78
5.1.9	Tutkimuksen luotettavuus	78
6	LÄHDELUETTELO	80

LIITTEET

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Kunnat yksityistävät ja ulkoistavat palveluitaan jatkuvasti. (Salminen, 1993, 151) Jätteenkuljetus (Westerberg, 2003, 6), sairaankuljetus, vanhustenhoito ja päivähoito (Lukkarinen, 2007, 52) ovat esimerkkejä aloista, joita on viime vuosina yksityistetty. Yksityistämiseen liitetään sekä positiivisia että negatiivisia ennakkokäsityksiä, esimerkiksi yksityistä palvelua pidetään kunnallista tehokkaampana ja edullisempänä tuottaa (Rasinmäki, 1997, 2). Sosiaali- ja terveysalalla vuonna 2008 joka neljäs työntekijä työskenteli yksityisissä toimipaikoissa. (Stakes 2009, 1)

Suomalaisen päivähoitojärjestelmän synty ja kehittyminen on liitetty teolliseen vallankumoukseen. Naisten työssäkäynnin lisääntymisen alkaminen samoihin aikoihin kasvatti luonnollisesti tarvetta päivähoidolle. (Kaukoluoto, 2010, 29)

Itse kiinnostuin päivähoidosta, koska harkitsin ennen tutkielmani aloittamista ja vielä jonkin aikaa sitä toteutettuani yhtenä työllistymisvaihtoehtonani yksityisen päiväkodin perustamista. Tällainen tutkimus toimisi erinomaisena pohjana päiväkotiyrityksen perustamiselle tuloksesta riippumatta. Tutkimuksen edetessä olen kuitenkin ainakin toistaiseksi luopunut tästä uravaihtoehdosta.

Markkina-analyysin tavoitteena on tieto, joka auttaisi päätöksenteossa (Lotti, 2001, 26). Tutkimuksen tarkoituksena teoriaosiossa on selvittää yksityisen päiväkodin differointimahdollisuuksia sekä toimialan sisältämät yrityksen perustamiseen liittyvät esteet. Empiriassa selvitetään vanhempien mielipiteitä päivähoidosta. Analyysin tarkoitus on saada tietää, mitä vanhemmat haluavat päiväkodeilta.

Koska lopputyöni on julkinen, tuo tieto on myöhemmin kaikkien

halukkaiden käytössä. Kaikki tieto kilpailuympäristöstä on tarpeen, jotta siitä saataisiin mahdollisimman kattava kuva. Markkinatutkimukset ja muu tiedon hankinta ovat tärkeitä yritysten strategisen suunnittelun kannalta, sillä kilpailukykyisen strategian on oltava erilainen kuin muiden toimijoiden strategian, joten menestyäkseen yritysten on erotuttava muista (Porter, 1996, 64). Erotumisessa auttaa se, että tietää markkinoiden tilanteen mahdollisimman tarkkaan.

Kuten yksityisissä terveystalveissa, ihmiset, jotka haluavat lapsensa tietynlaiseen yksityiseen päiväkotiin, ovat usein valmiita siitä myös enemmän maksamaan. Tietenkään pelkät tutkimustulokset eivät kerro varsinaisen liiketoiminnan kannattavuudesta mitään, vaan sen analysoimiseen on käytettävä muita mittareita. Yrityksen perustaminen ei kuitenkaan kuulu tämän tutkimuksen piiriin.

Sain tehdä tutkimuksen yhteistyössä Lahden kaupungin päivähoiton kanssa, joten tutkimuksesta on toivottavasti hyötyä myös kaupungille sekä kaikille, jotka haluavat tietoa kaupunkilaisten mielipiteistä yksityisten päiväkotien suhteen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi leikki-ikäisten lasten vanhemmat ja yksityisen päiväkodin perustamista suunnittelevat henkilöt.

1.1.1 Tutkimusongelma

Kuten muuallakin Suomessa, (Säkinen & Kuoppala, 2011, 2-3) myös Lahdessa päivähoitossa olevien lasten määrä on kasvanut viimeiset vuodet (Lahden kaupungin taskutilasto 2011). Tämä asettaa omat haasteensa kaupungin järjestämälle päivähoitolle ja luo mahdollisuuksia yksityisille palveluntarjoajille. Varsinkin kaupungin pohjois- ja itäosissa päivähoitopaikkoja tarvittaisiin lisää, kun taas keskustan ja länsiosan alueella niitä on ainakin tällä hetkellä riittävästi. (Harju, 2011)

Lahden päivähoito on siinä mielessä kiinnostava tutkimuskohde, että paikallisissa medioissa (esim. ESS) on viime aikoina kirjoitettu, miten

päivähoidon tila on huono. On kiinnostavaa nähdä, ovatko nämä vain yksittäisiä mielipiteitä vai edustavatko ne enemmistön näkemystä.

Tämä tutkimus liittyy kilpailuympäristön eli markkinan ymmärtämiseen. Tarkoituksena on ymmärtää ja saada tietoa siitä, mitä ihmiset päiväkotihoidolta haluavat.

1.1.2 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymykseksi muodostui tämä:

Millaisia ominaisuuksia Lahden Pohjois- ja Itäosien kunnallisen päivähoidon asiakkaat arvostavat ja haluavat yksityisissä päiväkodeissa ja miltä yksityinen päivähoito tällä hetkellä näyttää suhteessa kunnalliseen?

1.1.3 Rajaukset

Työssä käsitellään Lahden Itä- ja Pohjoisosien kunnallisissa päiväkodeissa hoidettavien lasten vanhempien mielipiteitä hoidosta lastensa päiväkodeissa sekä miten he näkevät yksityiset päiväkodit ja mitä he näissä päiväkodeissa arvostavat. Tutkimuksessa ei etsitä yksityisten päiväkotien käyttäjien kokemuksia, vaan nimenomaan Lahden itä- ja pohjoisosien kunnallisen päiväkotihoidon asiakkaiden mielipiteitä ja näkemyksiä. Tutkimus ei pyri yleistämään tuloksia koskemaan koko Suomea, eikä edes koko Lahtea, vaan on käytännössä tapaustutkimus nimenomaan tuolta alueelta.

1.2 Tutkimusmetodologia

Jotta tutkimusta varten saataisiin taustatietoa siitä, mihin asioihin huomiota päiväkotitutkimuksessa kannattaisi kiinnittää, ennen varsinaista tutkimusta toteutetaan pilottitutkimus, jossa kysytään avoimella kysymyksellä

pääkaupunkiseudulla sijaitsevista yksityisistä päiväkodeista heidän näkemyksiään siitä, miksi yksityinen päiväkotitoimi olisi kunnallista houkuttelevampi vaihtoehto. Pilottitutkimuksen tuloksia hyödynnetään varsinaisessa tutkimuksessa, jotta osataan tutkia relevantteja asioita ja kysyä kysymyslomakkeessa asiaan liittyviä kysymyksiä.

Tutkimus on kvantitatiivinen lomaketutkimus. Empiriaosuudessa tietoa kerätään Internet-lomakkeen avulla, josta tiedotetaan vastaajia kirjeellä. Kirjeet toimitetaan päiväkotiin lasten lokeroihin. Lomake on osittain strukturoitu, ja joukossa on myös muutama avoin kysymys. Vastausvaihtoehdot lomakkeessa ovat pääosin 5-portaisella Likertin asteikolla arvioitavia. Tulokset analysoidaan Lappeenrannan teknillisen yliopiston lisenssillä saatavalla SAS EG –ohjelmistolla.

1.3 Viitekehys ja käsitteet

Teoreettinen viitekehys muodostuu pääosin kahdesta teoksesta, jotka ovat Grantin (2002) Contemporary Strategy Analysis sekä Porterin (1991) Kilpailuetu (Competition Advantage).

Tärkeimmät käsitteet tutkimukseen liittyen ovat päivähoito, yksityinen päivähoito, kunnallinen päivähoito, oikeus päivähoitoon, viiden kilpailuvoiman malli ja differointi.

Oikeus päivähoitoon tarkoittaa, että Suomessa kaikki alle kouluikäiset ovat oikeutettuja kunnalliseen päivähoitoon (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 2§).

Kunnallinen päivähoito on kunnan järjestämää alle kouluikäisten lasten päivähoitoa (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2, 11§).

Yksityinen päivähoito on yksityisen tuottama sosiaalipalvelu

yrittöiminnan kautta (Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta, 1996/603, 1, 2§).

Päiväkoti on tila, jossa järjestetään päiväkotihoidtoa (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 1§).

Viiden kilpailuvoiman malli on Porterin (1979) luoma analysointimalli siihen, miten kiinnostavat markkinat ovat yrityksen kannalta.

1.4 Tutkielman rakenne

Aluksi kuvataan päiväkotien toimintaympäristö. Siinä määritellään, mitä päivähoito tarkoittaa, mitä kaikkea siihen liittyy ja millaiset lait ja asetukset sitä koskevat. Koska päivähoitoala on tarkkaan säänneltyä, huomioon otettavaa on paljon.

Myöhemmin teoriaosuudessa käsitellään päivähoitomarkkinoita viitekehyksenä viiden kilpailuvoiman malli, jossa käydään läpi asiakkaiden ja toimittajien neuvotteluvoimat, uusien alalle tulijoiden esteet, nykyisten toimijoiden kilpailun sekä mahdolliset korvaavat tuotteet. Päivähoitoala on hyvin erilainen toimiala verrattuna moneen ns. tavalliseen vapaamman kilpailun toimialaan, joten viiden kilpailuvoiman mallin käyttö analysointityökaluna vaatii pientä soveltamista. Teoriaosuudessa käsitellään myös viiden kilpailuvoiman mallin kannalta oleellisia lakeja, asetuksia ja tutkimustuloksia päivähoitoon liittyen

Yksityistä päiväkotia mietittäessä kunnallisista ja toisista yksityisistä päiväkodeista ja erottuminen on tärkeää. Mitkä ovat ne seikat, jotka kukin yksityinen päiväkoti hoitaa siten, että vanhemmat näitä seikkoja arvostavat? Ne ovat kunkin itse päätettävissä. Joka tapauksessa, differointi on kustannusjohtajuuden ohella toinen kilpailueduista, joita yrityksellä voi olla (Porter, 1991, 151). Tämän takia teoriaosuudessa käsitellään myös differointia Grantin (2002) ja Porterin (1991) julkaisujen

kautta. Osuuden lopussa paneudutaan yhdistelmäanalyysiin, joka on työkalu asiakkaiden arvostamien ominaisuuksien selvittämiseen.

Empiriaosuudessa kuvataan aineistonkeruu ja –käsittely ja analysoidaan aineisto tilastollisesti. Johtopäätöksissä teoria ja empiria nivotaan yhteen ja esitetään päätelmät tutkimuksesta.

1.5 Strateginen prosessi

Pärjätäkseen systemaattisesti kilpailussa, yrityksellä on oltava strategia, joka kertoo yrityksen tavoitteet. Vaikka tällä työllä ei sinänsä ole mitään tekemistä yrityksen strategian kanssa, työn suoritus ja lopputulos on mahdollista liittää osaksi strategiaa päiväkotia suunniteltaessa.

Grantin (2004, 11–12) mukaan yrityksen onnistuneen strategian salaisuus rakentuu neljästä kohdasta.

1. Päämäärien on oltava yksinkertaisia, johdonmukaisia ja pitkäjänteisiä.
2. Kilpailuympäristö on ymmärrettävä perusteellisesti.
3. Resurssit on osattava arvioida realistisesti, eli on pystyttävä yksilöimään vahvuudet ja heikkoudet.
4. Yllä olevat kohdat on osattava vielä toteuttaa tehokkaasti, jotta strategia voisi toimia.

Tämän työn tiimoilta ei kilpailija-analyysiä tehdä, vaan keskitytään markkinoiden tutkimiseen. Näin ollen Grantin määrittelemässä yrityksen strategia-analyysissä tämän työn aihe on vain osa kilpailuympäristön ymmärtämistä ja määrittämistä.

Työn liittyessä vain pienenä osana mahdollisen yrityksen strategiaan, itse graduntekoprosessi voidaan nähdä Grantin tarkoittamana strategisena prosessina, varsinkin ympäristön ymmärtämisen näkökulmasta.

2 Päivähoito ja sen toimintaympäristö

Lasten päivähoito on julkinen palvelu, joka tasaa kustannuksia, joita perheille lastenhoidosta aiheutuu tarjoten mahdollisuuden perhe-elämän ja ansiotyön yhdistämiseen (Repo & Kröger, 2009, 200). Suomessa kaikki alle kouluikäiset, ja joissain tapauksissa vanhemmatkin lapset ovat oikeutettuja kunnalliseen päivähoitoon (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 2§). Vanhempien työtilanne, sosiaaliset ongelmat tai perheen tulotaso eivät vaikuta tähän oikeuteen (Repo & Kröger, 2009, 200).

Kuntien on huolehdittava, että päivähoitopalveluita on tarjolla riittävästi (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2, 11§) ja tasapuolisesti eri ikäryhmille ja alueille (Asetus lasten päivähoitosta 239/1973, 1§) aina niin paljon kuin tarvetta on. Lisäksi kuntien velvollisuutena on taata, että lapset voivat saada päivähoitoa äidinkielellään silloin, kun äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2, 11§). Lain mukaan lasten päivähoito voi olla joko päiväkotihoitoa, perhepäivähoitoa, leikkitoimintaa tai muuta päivähoitotoimintaa (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 1§). Lapsia voi hoitaa tietenkin myös kotona. Ryhmäperhepäivähoito on päiväkodin ja perhepäivähoidon välimuoto, jossa kahdesta kolmeen perhepäivähoitajaa hoitaa yhdessä lapsia yleensä kunnan osoittamissa tiloissa (HE 100/2010, 1.1§).

2.1 Hoidon tarkoitus ja toteutus

Yhteiskunta tukee kasvatusta järjestämällä päivähoitoa vanhempien työskentelyn tai opiskelun vuoksi, mutta lapsen kasvatustyö on kuitenkin ensisijaisesti jokaisen vanhemman velvollisuus (STM 2002:9, 3, 17).

Kunnan on huolehdittava, että hoidossa olevalle lapselle tarjotaan tarpeellinen ravinto (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 2b§). Päivähoitossa noudatettavat ravintosuositukset tulevat virallisen

lautasmallin pohjalta. Ruokailulla on myös opetuksellinen ja kasvatuksellinen tehtävänsä. (Hasunen et al., 2004, 150)

Päivähoidossa oleville lapsille järjestetään allergiatapauksissa erityisruokavalioita lääkärin todistuksella. Myös uskonnon perusteella ruokavalio on mahdollista toteuttaa. Uskonnoista suosituksissa huomioidaan islam, juutalaisuus, buddhalaisuus ja hindulaisuus. Kasvissyöjille on myös määritelty viisi erilaista ruokavaliota ruoka-aineiden käytön mukaan. (Hasunen et al., 2004, 164-165, 168-169)

2.2 Päiväkoti

Päiväkoti on tila, jossa järjestetään päiväkotihoitoa (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 1§). Jos lapsen tilanne esimerkiksi vamman tai pitkäaikaissairauden vuoksi vaatii erityistä kuntoutusta ja opetusta, päiväkotitai sen osa voidaan järjestää erityispäiväkodiksi (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 3§). Päivähoidossa olevilla lapsilla on lisäksi oltava mahdollisuus halutessaan osallistua esiopetukseen (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2, 11b§)

Jos lapsi on kokopäivähoidossa, hänen vuorokausittainen hoitoaikansa saa olla enintään kymmenen tuntia, kun taas puolipäivähoidon pituus on maksimissaan viisi tuntia (Asetus lasten päivähoitosta 239/1973, 3§). Hoitoa on mahdollisuuksien rajoissa järjestettävä siinä muodossa kuin vanhemmat sitä toivovat (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 2§). Tämän hoitoajan on oltava jatkuva ja se on pyrittävä järjestämään sinä aikana vuorokaudesta, jolloin sitä tarvitaan (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 2§).

Vanhemmilla on siis oikeus saada lapsensa kunnalliseen päivähoitoon. Pakko heidän ei kuitenkaan ole tätä tehdä, sillä kunnan on suotava vanhemmille mahdollisuus myös kotihoitoon tai yksityiseen päivähoitoon

(Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2, 11a§). Käytännössä tämä tarkoittaa Suomessa asuvien alle kolmevuotiaiden lasten kotihoidon tukemista hoitorahalla. Kuitenkin myös samaan perheeseen alle kolmevuotiaan kotona hoidettavan lapsen kanssa kuuluva samalla tavalla hoidettava yli kolmevuotias kuuluu tuen piiriin. (Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996, 3§) Myös yksityisessä päivähoitossa olevan lapsen vanhempia tuetaan rahallisesti (Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996, 5§).

Suomessa lapsiperheiden saamat tuet ja palvelut ovat kansainvälisessä mittakaavassa korkeatasoisia, kun verrataan niiden monipuolisuutta, saatavuutta, henkilöstön koulutusta ja vanhempien valinnan mahdollisuuksia. (OECD, 2001)

2.2.1 Kunnallinen päiväkot

Kunnalliset päiväkodit ovat kuntien hallinnoimia päiväkoteja. Tilat voivat olla kunnan omistamia tai vuokrakiinteistöjä. Velvollisuutensa mukaan kuntien on taattava hoitopaikka kaikille alle kouluikäisille lapsille (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 2§). Kunnallinen päivähoito on siis julkinen palvelu, joka kuten mikä tahansa muukin kunnallinen palvelu, rahoitetaan osin verovaroista, koska keskimäärin lapsen hoitaminen päiväkodissa maksaa moninkertaisesti sen, mitä suurin vanhemmilta veloitettu summa (Kangasharju & Aaltonen, 2006, 11). Kunnallisia päiväkoteja koskevat samat lait kuin yksityisiäkin, ainoastaan hoidon toteutus voi vaihdella kuntakohtaisesti.

Kunnat perivät päivähoitosta maksua. Asiakasmaksut ovat tulosidonnaisia ja pienituloiset voivat jopa saada päivähoiton maksutta (STM, 2002:9, 16). Kunnallisen päivähoiton enimmäismaksu on 254 euroa (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992, 7a§; Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen indeksitarkistukset 26.11.2009, 2). Kunnat eivät saa tehdä voittoa päiväkotitoiminnalla. (Laki sosiaali- ja

terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992, 2§).

Vuonna 2006 kunnallisessa päiväkodissa kokopäivähoidossa olleen lapsen kustannukset kunnalle olivat keskimäärin 51 euroa päivässä (Kangasharju & Aaltonen, 2006, 11). Jos hoitopäiviä kuukaudessa on 21, kuntien keskimääräinen yhden lapsen päiväkotihoidon käytettävä rahasumma kuukaudessa on 1071 euroa. Tämä on alle neljäsosa siitä, mitä vanhemmat päivähoidosta maksimissaan maksavat (254 euroa). Vuositasolla 11 kuukauden hoidosta kunnalle tulee kustannuksia hieman alle 12000 euroa. Revon & Krögerin (2009, 202) mukaan vanhempien osuus päivähoiton todellisista kustannuksista päivähoitomaksuina on viitisentoista prosenttia. Vuonna 2004 Lahdessa kaupungin omassa päiväkodissa hoidetun lapsen kustannukset kaupungille olivat 9328 euroa koko vuodelta (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 2005, 11). Tämä tarkoittaa, että Lahden päiväkodeissa lapsia hoidettiin edullisemmin kuin Suomessa keskimäärin.

2.2.2 Yksityinen päiväkot

Yksityinen päivähoito määritellään laissa (Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta, 1996/603, 1, 2§) yksityiseksi sosiaalipalveluksi, jossa palvelun tuottaja harjoittaa liike- tai ammattitoimintaa korvausta vastaan (Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta, 1996/603, 1, 1§). Päiväkot on toimintayksikkö, eli paikka, jossa päivähoitoa lapsille kodin ulkopuolella tarjotaan. (Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta, 1996/603, 1, 2§)

Revon & Krögerin (2009, 209) mukaan nykyinen politiikka lastenhoidon suhteen näyttäisi pyrkivän minimoimaan julkisten hoivapalvelujen tarvetta. Tämä on osaltaan synnyttänyt tilaa yksityisille päiväkodeille. Yleisesti yksityistämisen tarkoituksena Suomessa on nähty hallinnon tehottomuus sekä 1990-luvun laman taloudellisten ongelmien ratkaisu (Rasinmäki, 1997, 489).

Suomessa yksityistäminen alkoi 1990-luvulla. Esikuva niin Suomessa kuin koko Euroopassa yksityistämisessä on Englanti, jossa valtion yritysten yksityistäminen alkoi jo 1800-luvulla (Koskiahho, 2008, 10 ja 314).

Yksityistämistä koskeva lainsäädäntö on laaja ja vaikeasti ymmärrettävä, mutta kunnille yksityistäminen on usein kannattavaa. Usein yksityistettäessä kunnan organisaatioiden sisäiset ristiriidat vähenevät, koska palveluiden tuottaja on yksityistämismallissa eri kuin palvelujen valvoja. Tärkeä asia olisi turvata palvelusopimuksiin tehokkaat keinot valvontaan. (Helenius, 2006, 80-81)

Kansaneläkelaitos tukee yksityisessä päiväkodissa lastaan hoidattavia vanhempia kuukausittain 160,64 euron suuruisella yksityisen hoidon hoitorahalla. Yksityisen hoidon tuki tuli ensimmäisen kerran käyttöön vuonna 1998 (Repo & Kröger, 2009, 203).

Hoitorahan ja hoitolisän kanssa kuntien on mahdollista tukea yksityistä päivähoitoa kuntalisällä. Kuntalisä ei ole pakollinen, vaan kunnat saavat itse päättää sen maksamisesta ja lisän suuruudesta. Kuntalisän palveluntarjoajalle maksaa Kela, mutta kunnat maksavat summan takaisin Kelalle. (Kela, 2012)

Vuonna 2010 Manner-Suomessa oli 326 kuntaa, joista 127 eli 39% kunnista maksoi yksityisen päivähoiton kuntalisää. Kuntalisän määrä vaihteli 50 eurosta 797 euroon lapselta. Alle kolmevuotiailta kokopäivähoitossa olevilta lapsilta keskiarvo kuntalisää maksavissa kunnissa oli 434 euroa ja yli kolmevuotiailta 308 euroa lasta kohden. Yhdeksässä kunnassa kuntalisä oli tulosidonnainen. (Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät sekä vauvaraha 2010, 2010, 1 ja 3)

Mitä suurempi kuntalisä on, sitä enemmän se luonnollisesti houkuttelee yksityisiä päiväkoteja markkinoille. Lahdessa kuntalisän suuruus on 400 euroa alle ja 300 euroa yli kolmevuotiailta lapsilta, (Harju, 2011) eli hieman

alle kansallisen keskiarvon

2.2.3 Ostopalvelupäiväkoti

Kunnat voivat järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaan kuuluvat palvelut itse, yhdessä, kuntayhtymän tai palveluseteleiden kautta tai hankkimalla palveluita muilta, esimerkiksi yksityisiltä palveluntuottajilta. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta, 733/1992, 4§)

Ostopalvelupäiväkoti on yksityinen päiväkotiki, josta kunta ostaa hoitopalvelun summalla, jonka kunta ja päiväkotiki sopimuksella sopivat. Ostopalvelupäiväkodit näyttäytyvät vanhemmille kunnallisina päiväkotieina siinä mielessä, että niihin haetaan normaalisti kunnallisen haun kautta. Myös päivähoitomaksut määräytyvät kunnille yhteisen taulukon kautta ollen näin ollen samat kuin muissakin kunnallisissa päiväkodeissa. Kuitenkin kaikista kunnan ostamista palveluista osuus on pienin juuri päivähoitossa. (SVT 2, 2)

2.3 Päivähoidon tilastoja

Vuoden 2010 lopussa Suomessa oli päivähoitossa 223 088 lasta, mikä on 62 prosenttia koko 1-6-vuotiaiden ikäluokasta. Päijät-Hämeen maakunnassa, johon Lahti kuuluu, prosentti oli täysin sama. (Säkkinen & Kuoppala, 2011, 7) Koko maassa päivähoitossa olleista kunnallista päivähoitoa käytti 92 prosenttia lapsista. (Säkkinen & Kuoppala, 2011, 1) Lahden päivähoitossa olevista lapsista 88 prosenttia oli kunnallisissa ja 12 prosenttia yksityisissä hoitopaikoissa (Lahden kaupungn taskutilasto 2011).

Suomessa kaikista päivähoitossa olleista lapsista 72 prosenttia kävi kunnallista päiväkotia, ja 20 prosenttia hoidettiin kunnallisessa

perhepäivähoidossa. Yksityisen perhepäivä- ja päiväkotihoidon osuus oli siis jäljelle jäävä 8 prosenttia, mikä tarkoittaa 18 341 lasta. Alle yksivuotiaita päivähoitossa oli vain prosentti. Lapsista, jotka olivat kunnallisessa päivähoitossa, 5 prosenttia hoidettiin ostopalvelupäiväkodeissa. (Säkkinen & Kuoppala, 2011, 2-3)

Päiväkoti lasten hoitomuotona on yleistynyt. Kun vuonna 2010 kunnallisissa päiväkodeissa hoidettiin 72 prosenttia ikäluokan lapsista, vuonna 1999 osuus oli 60 prosenttia. Luonnollisesti samaan aikaan perhepäivähoidon osuus on pienentynyt. Vuonna 1999 kaikista päivähoitossa olevista lapsista 32 prosenttia hoidettiin perhepäivähoidossa, mutta vuonna 2010 tämä osuus oli enää 20 prosenttia. (Säkkinen & Kuoppala, 2011, 2-3)

Yksityisen päivähoiton piirissä olevia lapsia vuonna 1999 oli kuusi prosenttia, kun nykyään luku on siis kahdeksan prosenttia. Absoluuttinen lapsimäärän kasvu yksityisessä hoidossa on kuitenkin ollut huomattavasti isompaa, yli 30 prosenttia 13 822 lapsesta 18 341 lapseen. Kun yksityistä hoitotukea alettiin vuonna 1997 maksaa, tuen saajien, eli siis yksityisessä hoidossa olevien lasten määrä, on lähes joka vuosi kasvanut. Kotihoidontukea maksettiin 97 605 lapsesta, mikä tarkoittaa 23 prosenttia alle kouluikäisistä lapsista. (Säkkinen & Kuoppala, 2011, 2)

Vuoden 1999 lopussa yksityisten päivähoitopalvelujen hoitopäivien määrä Suomessa oli 1 420 000, kun vuoden 2010 lopussa luku oli noussut 2 690 000 hoitopäivään, mikä tarkoittaa 89 prosentin nousua yhdentoista vuoden aikana. (Stakes 1999, 4; SVT 2, liitetaulukko 4)

0-6-vuotiaita lapsia Suomessa oli vuonna 1999 yhteensä 427688 kappaletta ja vuoden 2010 lopussa 419160 kappaletta. (SVT 1) Vuonna 1999 yhtä alle kouluikäistä lasta hoidettiin yksityisessä päivähoitossa keskimäärin 3,3 päivää, kun vuonna 2010 hoitopäiviä kertyi 6,4. Tämä tarkoittaa 93 prosentin kasvua.

Vanhempien iän, koulutuksen, tulotason sekä perhemuodon on havaittu vaikuttavan päivähoiton käyttöön. Kunnallisen päivähoiton käyttö on sitä yleisempää, mitä vanhempi ja korkeammin koulutettu perheen äiti on. Lisäksi päivähoitopalvelujen käyttö yleistyy perheen tulotason noustessa. Mitä pienemmät perheen tulot ovat ja mitä vähemmän äidillä on koulutusta, sitä epätodennäköisemmin perhe käyttää kunnallista päivähoitoa. (Takala 2000, 69-72; teoksessa (Repo & Kröger, 2009, 203)

Myös perhemuoto vaikuttaa lastenhoitomuodon valintaan: yksinhuoltajat käyttävät suhteellisesti eniten kunnallista päivähoitoa. Hieman yli puolet (54%) yhden vanhemman perheistä käytti vuonna 2005 kunnallisia lastenhoitopalveluja kun kahden huoltajan perheistä näin teki hieman alle puolet (46%). Toisaalta ylivoimaisesti suurin osa (88%) kaikista kunnallisessa päivähoitossa olevista lapsista kuului kahden vanhemman perheisiin ja vain noin joka kymmenes lapsi (12%) tuli yksinhuoltajataloudesta. (Takala 2000, 71; teoksessa Repo & Kröger, 2009, 203)

Korkeasti koulutettujen sekä 25-34-vuotiaiden naisten on havaittu luottavan erityisen paljon päivähoiton saatavuuteen. Tämä on myös se ryhmä, joka käyttää päivähoiton palveluja eniten (Muuri 2007, 219; teoksessa Repo & Kröger, 2009, 207)

Lastenhoiton muutoksen taustatekijänä on ollut se, että julkisten päivähoitopalvelujen tuottamisen nähdään tulevan kunnille ja valtiolle kalliimmaksi kuin hoitotukien maksaminen perheille. (Haataja 2006, 51; teoksessa Repo & Kröger, 2009, 209)

3 Porterin viiden kilpailuvoiman malli

Porterin (1979, 1) viiden kilpailuvoiman malli kertoo markkinan kiinnostavuuden yrityksen kannalta. Mallin nimen mukaan kilpailu markkinoilla koostuu viidestä eri tekijästä. Vertikaalisella tasolla kaksi vaikuttavaa kilpailutekijää ovat asiakkaiden ja toimittajien neuvotteluvoimat ja horisontaalisella tasolla kilpailu korvaavista tuotteista sekä nykyisten ja alalle yrittävien uusien tulokkaiden aiheuttama kilpailu (Grant, 2004, 72).

Viiden kilpailuvoiman malli voidaan sovittaa myös päiväkotiympäristöön. Seuraavaksi analysoidaan mallin ominaisuuksia päiväkotien kautta Grantin (2002) teoksen pohjalta. Viiden kilpailuvoiman jälkeen paneudutaan vielä tarkemmin differointiin Grantin (2002) ja Porterin (1991) kirjojen perusteella.

Tutkimusongelmaan viiden kilpailuvoiman malli yhdistyy markkina-analyysin kautta. Mallin avulla voidaan analysoida, onko tämän hetken päiväkotitarjonta Lahden yksityisillä markkinoilla tarpeeksi kiinnostavaa, jotta yksityisiä päiväkoteja sääntely ja hinnanmuodostus huomioiden kannattaisi perustaa. Viitekehysten kautta pystytään myös tutkimaan, miten päivähoidon asiakkaat näkevät neuvotteluvoimansa. Empiriaosuudessa toteutettava kysely paljastanee myös sen, pystyvätkö yksityiset päiväkodit Lahden itä- ja pohjoisosissa luomaan kilpailuetua differoinnin kautta.

3.1 Korvaavat tuotteet

Se, paljonko asiakas on valmis tuotteesta tai palvelusta maksamaan, riippuu osittain korvaavien tuotteiden saatavuudesta. Jos läheisiä korvaavia tuotteita ei ole, kuluttaja on valmis maksamaan paljonkin tietystä tuotteesta tai palvelusta. Jo markkinatalouden perusteet kertovat, että mitä enemmän kilpailua, sitä alemmaksi hinta yleensä tipahtaa. Jos korvaavia

tuotteita löytyy, kuluttajat ostavat yleensä halvempaa, jolloin sanotaan, että kysyntä on hintajoustavaa. Tämä tietenkin riippuu siitä, miten kuluttaja arvostaa hinnanalennusta suhteessa ostoksen vaihtamiseen. (Grant, 2004, 72-73)

Mitä monimutkaisempi tarve kuluttajalla on, sitä vähemmän hintamuutokset vaikuttavat. (Grant, 2004, 74) Päivähoito on varsin monimutkainen palvelu, koska lapsi saattaa olla hoidossa 8-10 tuntia ja palvelussa on huomioitava kaikki lapsen tarpeet tänä aikana. Lisäksi päiväkodit eivät tarjoa pelkkää hoitoa, vaan niillä on kaikessa toiminnassaan myös kasvatuksellinen tehtävänsä (Hasunen et al., 2004, 150).

Päiväkodit eivät kilpaile hinnoilla. Lainsäädäntö määrittelee hinnan kunnalliselle päivähoidolle ja yrittäjät yksityiselle. Kunnat eivät tue yksityisiä päiväkoteja yhtä paljon, mitä kunnallisten päiväkotien ylläpito niille maksaa. Siten pitääkseen palvelun samalla tasolla kunnallisten päiväkotien kanssa, yksityisten päiväkotien on veloittava vanhemmilta enemmän tai tuotettava palvelu kunnallista edullisemmin. Yksityinen päivähoito on siis kunnille kunnallista palvelua edullisempi tuottaa. Onkin mielenkiintoista, mikseivät kunnat korota kuntalisiään yksityisille päiväkodeille, vaan tuottavat mieluummin kalliimmalla palvelun itse.

Lasten päivähoito voidaan järjestää päiväkotihoidona tai perhepäivähoitona, minkä lisäksi hoitotoiminta voi olla myös leikkitoimintaa tai jotain muuta toimintaa, kuten kotihoitoa tai sukulaisten luona tapahtuvaa hoitoa. (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 1§) Leikkitoiminta on yleensä lyhytkestoista hoitoa ja usein vanhemmat ovat mukana tässä. (STM, 2006:16, 15) Näin ollen leikkitoiminta ei ole oikeastaan korvaavaa hoitoa, vaan kotihoidon ja mahdollisesti myös päiväkoti- tai perhepäivähoidon lisä.

Vanhempien poissa ollessa lapset on hoidettava ja tämä voi tapahtua

kunnallisessa päivähoitossa sisältäen päiväkodit, perhepäivähoidon ja ryhmäperhepäiväkodit. Lapset voidaan hoitaa myös yksityisessä hoidossa, johon kuuluvat samalla lailla päiväkodit, perhepäivähoito ja ryhmäperhepäiväkodit. Lisäksi lapset voidaan hoitaa kotona tai sukulaisten toimesta. Se, ovatko nämä toistensa korvaavia vai täydentäviä hoitomuotoja, lienee tulkintakysymys.

3.2 Uuden päiväkodin alalle tulon esteet

Yksityisen päiväkodin toiminnan aloittaminen on periaatteessa helppoa, sillä ilmoitus kahden viikon kuluessa toiminnan aloittamisesta kunnan päivähoitosta vastaavalle toimielimelle riittää (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 4, 28§). Toiminnan aloittamisen ilmoituksessa vaadittavien tietojen tarkempi sisältö löytyy yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta olevan lain kuudennesta pykälästä. Ainoastaan ympärivuorokautiseen toimintaan on annettava lupaa aluehallintovirastolta, samoin jos ympärivuorokautisen toimintayksikön toiminta oleellisesti muuttuu (Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta, 1996/603, 2, 5§).

Laki edellyttää yksityiseltä päiväkodilta (kuten muiltakin yksityisiltä toimintayksiköiltä) sopivia olosuhteita hoidolle ja kasvatukselle. Toimitilojen ja toimintavälineiden tulee olla riittävät ja asianmukaiset. Henkilöstöltä vaaditaan samat kelpoisuusvaatimukset kuin kunnallisessakin päivähoitossa. (Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta, 1996/603, 2, 3§)

Kun uusi yritys pyrkii jo olemassa oleville markkinoille, mahdollisia markkinoille tulemisen esteitä voi toimialasta ja siellä toimivista yrityksistä riippuen olla useita. Nämä erityyiset esteet voidaan jakaa omiin alaluokkiinsa (Grant, 2004, 74-77). Seuraavassa nämä käydään alaluokat yksitellen läpi ja samalla pohditaan, miten ne voidaan linkittää perustettavan yksityisen päiväkodin markkinoille tuloon.

3.2.1 Pääoma

Uuden kilpailijan tulo markkinoille voi vaatia niin ison rahallisen panostuksen (capital requirements), että hyvin harva uskaltaa yrittää. Esimerkiksi lentokone- tai avaruusteollisuudessa puhutaan miljardiluokan investoinneista (Grant, 2004, 74-75), joten on ymmärrettävää, että niihin toimialoihin ei uusia yrittäjiä liiaksi asti ole.

Yksityistä päiväkotia perustettaessa on otettava huomioon toiminnan kustannukset, joita ovat muun muassa tilavuokrat tai -ostot, palkat, sähkö, vesi ja ruokakustannukset. Nämä kustannukset ovat pieniä avaruusteollisuuteen verrattuna, mutta huomattavasti suurempia, kun vertailukohtaksi otetaan yhden hengen yritys, jonka alkuinvestoinnit ovat puhelin ja tietokone.

Aloittavan yrittäjän on tehtävä huolelliset kannattavuus- ja katelaskelmat varmistuakseen toiminnan kannattavuudesta. Päiväkotitoiminnan aloittaminen ei kuitenkaan välttämättä vaadi suuria alkuinvestointeja, joten tältä osin alalle tulon esteet ovat suhteellisen matalat.

3.2.2 Suurtuotannon edut

Kotona tapahtuvaa kasvatusta ei voida ohjailta säännöillä ja määräyksillä, mutta kunnallinen ja yksityinen päivähoito ovat hyvin tarkkaan säänneltyjä toimialoja.

Mitä enemmän tuotetta valmistetaan tai palvelua tuotetaan, sitä edullisemmaksi yksikkökustannukset muodostuvat. Tällöin puhutaan suurproduktion eduista tai mittakaavaeduista (economies of scale) (Grant, 2004, 75).

Päiväkodin kiinteiden kustannusten suhteellista osuutta voidaan pienentää tuotannon lisäämisellä. Tuotannon lisäys päiväkodissa tarkoittaa sitä, että

hoidetaan siellä useampia lapsia. Mitä enemmän lapsia päiväkodissa on, sitä enemmän tarvitaan hoitajakin, jolloin palkkakustannukset nousevat.

Päiväkodissa yli kolmevuotiaiden lasten ryhmässä täytyy olla enintään seitsemää lasta kohden yksi hoitohenkilö, jolla on tehtävään ammatillinen kelpoisuus. Alle kolmivuotiaiden ryhmässä on oltava yksi hoitaja enintään neljää lasta kohden. Osapäivähoidossa olevien lasten ryhmässä vaaditaan yksi hoitaja kolmeatoista lasta kohden. Jos joku tai jotkut lapset tarvitsevat erityistä hoitoa, on se otettava huomioon ryhmien koossa. Poikkeuksena, jos päiväkodissa on näille lapsille erityisavustaja. (Asetus lasten päivähoitosta 239/1973, 6§). Mittakaavaetu ei tätä siis kokonaisuudessaan ratkaise.

On selvää, että suurissa päiväkodeissa ja suurissa lapsiryhmissä yksikkökustannukset jäävät alemmiksi kuin pienissä. Aikaisempien tutkimusten perusteella kuitenkin vanhemmat ja lapset arvostavat pieniä ryhmäkokoja (mm. STM 2002:9, 12). Tämä taas tarkoittaa, että ryhmäkoon kasvaessa palvelun haluttavuus pienenee. Samoin kysely yksityisille päiväkotiyrittäjille (Pilottitutkimus, 2011) osoitti, että pienet ryhmäkoot ovat nimenomaan kilpailuvaltti päiväkotitoiminnassa. Toisaalta, jos vanhemmilla ei ole hoitopaikan suhteen vaihtoehtoja, niin haluttavuuden väheneminen ei vaikuta palvelun käyttöön.

Alalla olevilla jo toimintansa vakiinnuttaneilla päiväkodeilla saattaa olla jonkinasteinen mittakaavaetu verrattuna uuteen tulijaan, mutta yllä mainituista seikoista johtuen etu ei ole yleensä suuri. Esimerkiksi Lahdessa toimii päiväkotitoiminta, jossa on maksimissaan vain 14 lasta ja toiminta tapahtuu yhdessä lapsiryhmässä (Päiväkotitoiminta, 2012). On kuitenkin selvää, että kiinteistä kustannuksista johtuen on laskettava tarkkaan, minkä verran lapsia minimissään pitää olla, jotta yksityisen päiväkodin toiminta olisi kannattavaa.

3.2.3 Kustannusedut

Alalla jo toimivilla yrityksillä saattaa olla absoluuttinen kustannusetu (absolute cost advantages) uuteen tulijaan verrattuna johtuen kokemuksesta ja oppimisesta sekä hyvien toimittajasopimusten ja edullisten raaka-aineiden saamisesta (Grant, 2004, 75). Kokeneet yritykset siis oppimisensa ja mahdollisesti liiketoiminnassa jo syntyneiden suhteidensa ansiosta saavat tiettyjä kustannusetuja verrattuna tulokkaisiin.

Päiväkodit tarvitsevat esimerkiksi leikkikaluja ja huonekaluja, sekä sen lisäksi toimisto-, askartelu- ja piirustustarvikkeita. Lisäksi tietotekniikka ja siivous- ja kiinteistönhoitopalvelut sekä ruoka ovat oma kulueränsä. Nämä tarvikkeet ovat sen verran yleisiä ja helposti saatavilla, että näiden osalta esteet ovat matalat.

3.2.4 Tuotedifferointi

Differoiduilla markkinoilla jo olemassa olevien yritysten on mahdollista saada asiakasuskollisuutta brändien avulla. Mitä arvokkaammaksi asiakkaat brändin kokevat, sitä uskollisempia he sille ovat. Alalle uusina tulevilla toimijoilla uusien tuotteiden kanssa ei vielä brändejä ole, joten heidän on käytettävä resurssejaan mainontaan. (Grant, 2004, 75-76)

Brändi antaa lupauksen tuotteen laadusta, ja useille yrityksille brändi onkin niiden tärkein vahvuus. Brändi edustaa asiakkaalle epävarmuutta ja etsintäkustannuksia pienentävää seikkaa, takuuta, josta tunnistaa tuotteesta vastuussa olijan. (Grant, 2002, 294)

Maantieteelliset markkinat rajaavat yhden päiväkodin markkina-alueita hyvin voimakkaasti. Päiväkodin sijainti kodin tai työpaikan lähelle tai työmatkan varrelle on kuitenkin suurimmalle osalle hyvin tärkeä kriteeri päiväkodin valintaan, varsinkin kun tutkimusten mukaan päivähoito Suomessa on korkeatasoista (OECD Country Note Early Childhood

Education and Care Policy in Finland; teoksessa STM 2002:9, 7). Tällöin laadukkaampaa hoitoa ei tarvitse lähteä hakemaan kaukaa.

Pilottitutkimuksessa haastateltujen päiväkotiyrittäjien mukaan (Pilottitutkimus, 2011) muun muassa päiväkodin sijainti on hyvin tärkeä hoitopaikan valinnan kannalta. On aivan luonnollista, että näin on. Näin ollen kaupungin toisella puolella sijaitseva tietyllä tavalla erikoistunut päiväkotikiinteistö ei yleensä kilpaile toisella puolen sijaitsevan saman teeman mukaan erikoistuneen päiväkodin kanssa.

Kunnalliset päiväkodit ovat keskimäärin yksityisiä suurempia. Esimerkiksi Lahdessa 38 kunnallisessa päiväkodissa on lapsia 3598, mikä tarkoittaa keskimäärin 95 lasta päiväkotia kohden, kun taas kahdessatoista yksityisessä päiväkodissa on 480 lasta, eli 40 per päiväkotikiinteistö. (Lahti 2011-2012 –taskutilasto) Luvut on poimittu Lahden kaupungin Internet-sivuilta (www.lahti.fi, 2012b) sekä tilastosta.

Pitemmälle differoittuneet päiväkodit ovat siis yleensä suhteellisen pieniä ja toki nekin rajoittuneet maantieteellisesti. Päiväkotien koot ja maantieteelliset markkinat huomioon ottaen näyttääkin siltä, että päivähoitomarkkinoilla differointi luo ainoastaan kilpailuetua, mutta ei juuri lainkaan estettä alalle tulon, ellei päiväkotikiinteistö ole tarkoitus perustaa aivan kilpailevan päiväkodin naapuriin.

3.2.5 Lainsäädäntö

Joidenkin ekonomistien mukaan ainoat tehokkaat markkinoille tulon esteet ovat ne, jotka ovat hallinnon luomia. Nämä voivat olla esimerkiksi erilaisia lisenssejä ja lupia, joita toiminnan aloittaminen vaatii. Myös patentit, copyrightit ja liikesalaisuudet saattavat olla tehokkaita esteitä. Esimerkkinä Grant käyttää Xeroxin lähes monopoliasemaa kopiokone-markkinoilla. Xeroxilla oli 1970-luvun puoliväliin mennessä hallussaan yli 2000 patenttia liittyen kopioprosessiin. Myös ympäristö- ja turvallisuusvaatimukset

toimivat monesti esteinä. (Grant, 2004, 76)

Lainsäädäntö muodostaa siinä mielessä kohtuullisen esteen päiväkotiyrittäjäksi haluavalle, että päivähoitoala on tarkkaan laeilla säädetty. Lait säätelevät muun muassa ryhmäkokoja, tiloja, henkilökunnan koulutusta ja rikostaustaa sekä ruoan tarjoamista erityisruokavalioineen.

Päiväkodissa vähintään joka kolmannella hoitajalla on oltava ammatillinen, vähintään opistoasteinen sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tai jonkun muun alan tutkinto (Asetus lasten päivähoitosta 239/1973, 6§; Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista, 804/1992, 4§). Muilta hoitajilta ja kasvattajilta vaaditaan vähintään kouluasteista sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tutkintoa tai soveltuvaa muun alan tutkintoa (Asetus lasten päivähoitosta 239/1973, 6§; Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista, 804/1992, 4§).

Suhdeluvuista voidaan poiketa, jollei lapsia ole kokonaissuhdeluvun edellyttämää määrää enempää hoidossa kuin lyhytaikaisesti. Samoin lapsen hoitoaikaa pidennettäessä säännöstä voidaan tilapäisesti poiketa. (Asetus lasten päivähoitosta 239/1973, 6§)

Varsinaiseen toiminnan aloittamiseen laki ei juuri puutu, sillä yksityisen päiväkodin voi perustaa ainoastaan ilmoituksella kunnan päivähoitosta vastaavalle toimielimelle (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 4, 28§). Ilmoituksessa mainittavat asiat on myös kirjattu lakiin.

Näin ollen varsinainen toiminnan aloittaminen ei vaadi lupia. Luonnollisesti asioiden on kuitenkin tapahduttava lain puitteissa. Tosin näin on tietenkin kaikilla muillakin aloilla. Toiminnassa huomioon otettavia lakiasioita on paljon, ja sen takia lainsäädäntöeste on kohtuullisen korkea.

3.2.6 Jakelukanavat

Uuden yrittäjän voi olla vaikea päästä käsiksi olemassa oleviin jakelukanaviin, joita tuotteet yleensä tarvitsevat. Näillä jakelukanavilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi kauppojen hyllypaikkojen saavuttamista. Tämä on uusille toimijoille yleensä varsin vaikeaa. (Grant, 2004, 76)

Päiväkodeilla tällaista ongelmaa ei ole, koska tuotteille ei tarvita sen kummempia jakelukanavia. Tuotteena on hoitopalvelu, joka suoritetaan päiväkodissa ja tuotteen loppukäyttäjät ovat hoidettavat lapset. Tämän vuoksi jakelukanavat eivät ole esteenä alalle tuloon.

Suurin haaste toiminnan aloittamiseen lienee saada hoitoon tarpeeksi lapsia, jotta toiminta olisi kannattavaa. Näin ollen oikeanlainen markkinointi ja järkevä fyysinen sijoittuminen suhteessa muihin toimijoihin on ensiarvoisen tärkeää. Jos ihmiset eivät ole palvelusta tietoisia, ei kannata odottaa kovia tuloksia. Tosin tämäkin ongelma on yleistettävissä lähes mihin tahansa liiketoimintaan. Jos markkinoita ei ole, toiminta ei kannata. Toisaalta jos päivähoitopaikoista on pulaa, talon saa varmasti täyteen helpommalla.

3.2.7 Kostotoimet

Mainostaminen, aggressiivinen hinnoittelu, myyntipromootiot ja oikeudenkäynnit ovat keinoja, joita alalla jo olevat yritykset voivat käyttää uusien tulokkaita vastaan. Tehokas kostostrategia on sellainen, joka pelkällä olemassaolon uhallaan pelottaa mahdollisia uusia tulijoita. (Grant, 2004, 75-76)

Päivähoidossa aggressiivisesta hinnoittelusta ei ole esimerkkejä. Kunnat eivät siihen lähde, sillä niillä on hinnoitteluunsa tarkat ohjeet ja taulukot. Päivähoito hinnoitellaan vanhempien tulojen mukaan maksimihoitomaksun ollessa 254 euroa kuukaudessa (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon

asiakasmaksuista 734/1992, 7a§; Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen indeksitarkistukset 26.11.2009, 2).

Yksityisillä päiväkodeilla hinnoittelussa ei ole ylä- eikä alarajoja, mutta tätä tutkimusta tehtäessä ei ole löytynyt yhtään yksityistä päiväkotia, jonka maksut olisivat kunnallisia edullisempia. Päinvastoin, kuten osakeyhtiölaissa (624/2006, 1, 5§) kirjoitetaan, yrityksen tehtävänä on tuottaa voittoa. Toisaalta alan luonne on sellainen, että väliaikaiset hinnanalennukset markkinoille tulon rajoittajina eivät toimi.

Lain mukaan (Laki lasten päivähoidosta 36/1973, 1, 2a§) päivähoito on tarjottava lapsille turvallisia ja jatkuvia ihmissuhteita. Jatkuva hoitopaikan vaihtaminen hinnanalennusten perässä ei ole sitä, mikä laissa mielletään turvallisiksi ja jatkuvaksi ihmissuhteiksi. Näin ollen aggressiivista hinnoittelua ei tapahdu, koska yksinkertaisesti se ei ole tehokasta. Tällaisesta ei ole myöskään löytynyt mitään todisteita tutkimuksista tai kirjallisuudesta.

Yllä olevien seikkojen perusteella voidaan ajatella, että päivähoitomarkkinoille eivät sovellu Grantin (2004, 76-77) tarkoittamat kustotoimenpiteet. Ne eivät sovellu tarkasti valvotulle alalle, jonka tuottama palvelu on isolle osalle käyttäjiä välttämätön.

3.3 Kilpailijat

Ensiarvoisen tärkeää menestyksen kannalta yritykselle on kilpailu muiden alalla toimivien yritysten kanssa (Grant, 2004, 77). Mitä kovempi kilpailu, sitä pienempi kate yrityksille jää. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan markkinoilla jo toimivien päiväkotien keskinäistä kilpailutilannetta kuuden eri tekijän (Grant, 2004, 78) valossa.

3.3.1 Keskittyneisyys

Keskittyneisyydellä tarkoitetaan sitä, miten markkinat ovat jakautuneet toimijoiden kesken. Monopolissa, eli tilanteessa, jossa vain yksi yritys hallitsee markkinoita, kilpailua ei ole ja markkinat ovat tällöin hyvin keskittyneet. Esimerkkinä monopolista on Microsoft PC-käyttäjärjestelmien markkinoilla. Duopolissa kaksi yritystä jakavat yhdessä suuren osan markkinoista, kuten Coca Cola ja Pepsi virvoitusjuomamarkkinoilla tai S-ryhmä ja Kesko Suomen päivittäistavarakaupassa. (Grant, 2004, 78)

Monopolissa johtavan yrityksen on helppo kontrolloida hintoja. Myös oligopolissa, eli muutaman ison toimijan markkinoilla, hinnat ovat kilpailijoiden välillä usein samaa luokkaa, sillä harvat yritykset voivat keskenään pitää hinnat samalla tasolla, koska niiden ei välttämättä kannata kilpailla hinnoilla. (Grant, 2004, 78) Tällaista kilpailua kuvaa peliteoria, mutta tässä yhteydessä en siihen syvällisemmin pureudu.

Duopolitilanteissa yritysten on hintakilpailun sijaan mahdollista keskittyä kilpailemaan markkinoinnissa, tuotepromootioissa ja tuotekehityksessä. Mitä lähemmäksi päästään täydellistä kilpailua ja yleensäkin, mitä enemmän yritysten määrä lisääntyy, sitä todennäköisemmäksi hintakilpailu käy. (Grant 2004, 78)

Kuntien on tarjottava kaikille alle kouluikäisille lapsille päivähoitopaikka. (Laki lasten päivähoidosta 36/1973, 2, 11§) Näin ollen hoitopaikkoja on oltava tarjolla yhtä paljon kuin lapsia on hoidon tarpeessa. Kunnat voivat pienentää omaa osuuttaan lastenhoidossa tarjoamalla yksityisille yrittäjille puitteet tehdä liiketoimintaa. Käytännössä yksityiset päivähoitoyrittäjät toimivat yhteistyössä kuntien kanssa enemmän kuin kilpailijoina. Yksityisen päivähoidon osuus kaikista päivähoidossa hoidetuista lapsista vuonna 2010 oli 8 prosenttia (Säkkinen & Kuoppala, 2011, 2-3), joten monopoli tällä alalla on kunnallisella päivähoidolla. Lienee semantiikkaa, voiko julkista palvelua nimittää monopoliksi, varsinkin kun kaikkien kuntien

kaikissa päiväkodeissa ja muussa päivähoitossa hinnat ovat kiinteät.

Suomen suurin yksityinen päiväkotiketju Suomen Tenava päiväkodit Oy toimii yhdessätoista kunnassa pitäen sisällään reilut 20 päiväkotia. (Suomen Tenava päiväkodit, a ja b) Tenava Päiväkodeilla on eniten toimipisteitä Espoossa, jossa päiväkoteja on yhdeksän (Suomen Tenava päiväkodit, 2012a). Espoossa kunnallisia päiväkoteja on yli 120, minkä lisäksi ostopalvelupäiväkoteja ja yksityisiä päiväkoteja sekä ryhmäperhepäiväkoteja yhteensä reilusti yli sata (Espoo, a ja b), joten päivähoiton keskittyneisyydestä yhdelle tai muutamalle yksittäiselle toimijalle ei voida puhua.

Kirkkonummella kunnallisia päiväkoteja on 20 kappaletta (Kirkkonummi, 2012a) ja yksityisiä päiväkoteja jopa enemmän, eli 21 kappaletta (Kirkkonummi, 2012b). Näistä 41:stä päiväkodista Suomen Tenava päiväkodit Oy:n päiväkoteja on alkuvuodesta tapahtuneen yrityskaupan (Helander, 2012) jälkeen 8 kappaletta (Suomen Tenava päiväkodit, 2012a). Tällöin Suomen Tenava päiväkodeilla on lähes 20 prosentin osuus kunnan päiväkodeista. Kyseessä on kuitenkin harvinainen tapaus, ja enemmän poikkeus kuin sääntö.

Suomen Tenava Päiväkotien Espoon ja Kirkkonummen esimerkit on otettu mukaan sen takia, että ne edustavat ääripäätä yksityisten päiväkotien keskittyneisyydessä.

Koska siis kunnat eivät päivähoitolla tee liiketoimintaa, hoidon ei voida sanoa olevan keskittynyt kunnille siinä mielessä kuin Grant (2002, 78) tarkoittaa. Yksityisillä päiväkodeilla voi joissain yksittäisissä tapauksissa olla kohtalaista markkina-asemaa, mutta koko Suomen laajuudessa käytännössä minkäänlaisesta keskittyneisyydestä ei voitane puhua.

3.3.2 Kilpailijoiden erilaisuus ja tuotedifferointi

Mitä erilaisempia yritykset ovat, sitä enemmän hintakilpailua voi esiintyä. Esimerkiksi Yhdysvaltain autoteollisuus on viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana muuttunut leppoisasta markkinasta kiihkeäksi kilpailukentäksi uusien, erilaisten, eri strategialla toimivien, eri lailla johdettujen ja eri maista peräisin olevien autonvalmistajien takia. (Grant, 2002, 78)

Kuten on jo todettu, lainsäädännön perusteella päiväkotien perustehtävä on kaikilla sama. Yhteiset tavoitteet aiheuttavat sen, että käytännössä kaikki päiväkodit tekevät samat asiat. Lasten on syötävä, nukuttava, leikittävä, ulkoiltava ja niin edelleen. Ainoastaan näiden toimintojen toteuttaminen voi vaihdella. Joissain päiväkodeissa lapset voivat itse osallistua ruuan kasvattamiseen ja laittamiseen tai voivat ulkoilla esimerkiksi metsässä retkeillen.

Kulutushyödykkeiden markkinoilla kilpailu on kovaa ja hintasodat yleisiä, kun taas suuresti differoituneiden tuotteiden markkinoilla hintakilpailu on yleensä heikkoa, vaikka toimijoita olisi paljonkin. (Grant, 2002, 79) Päiväkodeissa on piirteitä kummastakin ääripäästä. Toisaalta päivähoitopalvelu voidaan ymmärtää kulutushyödykkeenä, jota suurin osa lapsiperheistä käyttää. Päiväkoteja on paljon ja kaikkien tehtävä on sama. Kuitenkaan löydetyistä tutkimuksista ei ole löytynyt yhtään viitettä päiväkotien välisestä hintakilpailusta, jälleen lainsäädännöstä ja alan luonteesta johtuen.

Vaikka kilpailuetua voi ja varsinkin yksityisten päiväkotien useasti kannattaakin hakea differoitumisen kautta, lainsäädäntö ja tietty tavoite ja velvoitteet lasten hoitamisessa tarkoittavat, että kaikkien päiväkotien perustehtävä ja -toiminnot ovat samankaltaiset ideologian ja toteutuksen voidessa vaihdella.

3.3.3 Ylituotantokapasiteetti

Ylituotanto aiheuttaa hintojen laskua. (Grant, 2002, 79) Yleensä liiketoiminnassa, henkilöstön ja tilojen ylikapasiteetti aiheuttaa tulonmenetyksiä siihen nähden, että toimittaisiin maksimipuitteissa. Päivähoidossa asia ei ole niin yksinkertainen, koska vanhemmat arvostavat enemmän pieniä ryhmäkokoja (mm. Hujala, Junkkari & Mattila, 2006, teoksessa Kaukoluoto, 2010, 237).

Alalla on suhteellisen helppo laskea tarvittava kapasiteetti. Hoidettavien lasten maksimilukumäärä päivähoidossa on alle kouluikäisten lasten lukumäärä. Päivähoitopalvelu ei onnistu tehtäväksi etänä, joten maantieteelliset markkinat rajaavat markkina-aluetta rajusti. Jos jollain alueella on ylitarjontaa päivähoitopaikoista, se ei varsinkaan kunnallisen päivähoidon puolella vaikuta hintaan alentavasti hintojen kiinteydestä johtuen. Todennäköisimmin joku joutuu väistymään alalta tai ainakin supistamaan toimintaansa.

3.3.4 Poistumisesteet

Alalta poistumisen esteet ovat niitä kustannuksia, joita alalta poistuminen aiheuttaa. (Grant, 2002, 79) Päiväkodin lopettaminen taloudellisista syistä on suhteellisen helppoa ja kustannuksiltaan edullista verrattuna moneen muuhun toimialaan. Koska tuotettava hyödyke on palvelu, sen lopettaminen ei maksa mitään, jos ei lasketa mahdollisia tulevia voittoja tappioiksi. Tietenkin päiväkodin omistamaa kiinteistöä tai kalustoa voi joutua realisoimaan tappiolla, mutta näinhän on jokaisen yrityksen tapauksessa, jolla omaa omaisuutta on. Näin ollen päiväkodin alalta poistuminen on kohtuullisen helppoa ja esteet pieniä.

3.3.5 Kiinteät kulut

Kun jonkin toimialan kiinteät kustannukset ovat korkeat verrattuina muuttuviin kustannuksiin, hintakilpailu on yleensä ankaraa, koska yritykset kilpailutilanteessa ovat valmiit myymään millä tahansa hinnalla, joka kattaa muuttuvat kustannukset. (Grant, 2002, 79)

Päiväkodin kiinteisiin kustannuksiin voidaan lukea muun muassa vuokrat / lainanlyhennykset / vastikkeet, sähkölaskut, vesilaskut, kiinteistönhoito, jätehuolto, vakuutukset ynnä muut normaaliin toimitilojen pitämiseen kuuluvat kustannukset. Myös vakinaisen henkilöstön palkat kuuluvat kiinteisiin kustannuksiin.

Muuttuvia kustannuksia ovat lasten hoitamiseen liittyvät asiat, kuten ruoka, kuluvat askartelutarvikkeet ja muut vastaavat. Tietenkin henkilökunnan määrän on jo lainsäädännön puitteissa (Asetus lasten päivähoidosta 239/1973, 6§) lisäännettävä lapsimäärän kasvaessa. Lapsimäärä ei kuitenkaan valtavasti vaihtele, vaan pysyy yleensä suurin piirtein samanlaisena, joten tietynkokoisessa päiväkodissa suurin osa kustannuksista koostuu kiinteistä kustannuksista, joskin lasten poissaolot esimerkiksi sairauksien tai lomien takia, sekä lyhemmät hoitoajat (esim. puolipäiväisyys) ja henkilökunnan sijaiset vaikuttavat hieman muuttuviin kustannuksiin.

Kaiken kaikkiaan päiväkotien kulurakenne keskittyy kiinteisiin kustannuksiin, varsinkin päiväkodeissa, joissa lapsimäärä ei juurikaan vaihtele. Toisaalta tavoitteet saada lapsille turvallisia ihmissuhteita (Laki lasten päivähoidosta 36/1973, 1, 2a§) ja rauhallinen kasvuympäristö (STM 2002:9, 12) eivät myöskään kannusta päiväkoteja vaihtelevaan lapsimäärää liiksi, jolloin päiväkotien olot ja koot ovat tasalaatuisia.

Vaikka alan kulurakenne on sellainen, joka näyttäisi kannustavan hintakilpailuun (Grant, 2002, 79), hintojen polkemista ei alalla tapahdu.

3.3.6 Yhteenveto kilpailusta

Päiväkotimarkkina ei ole keskittynyttä, vaan on kaukana monopolista. Täydellisestä kilpailustakaan ei voida puhua, koska niin säänneltyä ala on. Koska 21 hoitopäivää kuukaudessa hoidettava lapsi maksaa kunnalle yli 1000 euroa kuukaudessa (Kangasharju & Aaltonen, 2006, 11), yksityiset päiväkodit eivät ilman Kelan ja kuntien tukia pystyisi toimimaan kannattavasti, jos vanhempien maksama hinta olisi lain mahdollistama maksimi eli 254 euroa kuukaudelta.

Päiväkotien perustehtävänä on lasten hoito. Tavat voivat vaihdella jonkin verran, mutta perustehtävä ja lainsäädäntö aiheuttavat sen, että tietyt asiat on toteutettava tietyllä tavalla. Sen takia, vaikka päivähoitopalvelut olisivatkin jossain määrin differoituneet, koko toimiala ei sitä ole.

Kyseessä on palvelu, joka tuotetaan suoraan asiakkaalle, eli lapselle ja vanhemmille, ja vielä tarkkaan tiedetylle määrälle lapsia, joten reaalista ylituotantoa ei voi syntyä. Tämä ”ylituotanto” näkyy ainoastaan siten, että vapaita hoitopaikkoja on enemmän. Tämä voi johtaa alalta vetäytymiseen, joka tällä toimialalla ei ole hankalaa. Tietenkin päiväkodin lopettaessa toimintansa, hoidossa olevat lapset on sijoitettava jonnekin muualle. Tämä haaste koskee kuitenkin kyseistä kuntaa (Laki lasten päivähoidosta 36/1973, 2, 11§), eikä toimintaansa lopettavaa yritystä.

3.4 Asiakkaat ja toimittajat

Grant (2002, 80) jakaa markkinat kahteen osaan: Syöte- (input) ja tuotanto-osaan (output). Syötemarkkinoilla yritykset ostavat raaka-aineita, komponentteja ja palveluita, kun taas tuotantomarkkinoilla ne myyvät tuotteitaan ja palveluita asiakkailleen. Päiväkotien paikka tässä jaottelussa on selvästi tuotantopuolella, sillä kyseessä on nimenomaan päivähoitopalvelun tuottaminen ja myyminen asiakkaille.

3.4.1 Hintaherkkyys

Se, miten herkkiä ostajat hinnoittelun suhteen ovat, riippuu pääosin neljästä tekijästä.

1. Mitä suurempi jonkin yksittäisen komponentin tai osan osuus on kokonaiskustannuksista, sitä herkempiä ostajat ovat hinnan suhteen. Esimerkiksi virvoitusjuomateollisuus on erittäin herkkä metallitölkkien hinnoille. (Grant, 2002, 81)

Tämän mukaan päiväkodit eivät ole kovin hintaherkkiä, sillä ne eivät ole minkään yksittäisten osien tai komponenttien varassa. Suurimmat kulut ovat toimitilojen ylläpitokulut vuokrineen tai lainanlyhennyksineen, vesi- ja sähkölaskuineen ynnä muut rakennuksiin liittyvät kustannukset sekä henkilökunnan palkkakustannukset. Kummatkaan, tila- ja henkilökustannukset eivät yleensä äkisti kovin paljoa nouse. Lopullisten asiakkaiden eli lasten ja heidän vanhempiansa hintaherkkyys on hankalampi määritellä, sillä he ostavat kokonaispalvelun tietyllä kiinteällä kuukausisummalla. Päiväkodin kulujen kasvaessa kustannukset siirtyvät hintoihin ja vanhemmat maksavat enemmän. Tosin päivähoiton hintaa laskettaessa vanhemmilla ei juurikaan ole valinnanvaraa, vaan kuntapuolella kulut ovat tuloista riippuvat ja yksityisellä puolella saman verran tai enemmän.

Jos yksityiset päiväkodit eivät saisi kuntalisää, vanhemmilta perittävät maksut nousisivat rajusti, jotta hoitokustannukset pystyttäisiin kattamaan. Esimerkiksi Lahdessa kuntalisän suuruus on 300 euroa yli kolmevuotiaalta lapselta ja 400 euroa alle kolmevuotiaalta (Harju, 2011).

Yksityisten päiväkotien voidaan sanoa olevan erityisen hintaherkkiä kuntalisien suhteen. Jos kuntalisät loppuisivat, yksityisten päiväkotien olisi siirrettävä niiden osuudet hintoihinsa. Tämä aiheuttaisi sen, että vanhemmat siirtäisivät joukolla lapsensa kunnallisiin päiväkoteihin. Tämä

taas aiheuttaisi sen, että kunnallinen päivähoito ei pystyisi enää tarjoamaan hoitopaikkoja kaikille niitä tarvitseville, joka taas on kuntien velvollisuus (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2, 11§).

2. Mitä vähemmän tuotteet ovat differoituneet, sitä helpommin ostajat vaihtavat toimittajia. (Grant, 2002, 81)

Alan vähäisestä differoitumisesta huolimatta yksittäiset toimipisteet voivat erottua kilpailijoistaan differoinnin avulla, mutta koska ala on maantieteellisesti hyvin rajoittunut ja päivähoitopalvelu on myös tunnepäätös, vanhemmille päivähoitopalvelun vaihtaminen toiseen vastaavaan on aivan eri luokan päätös kuin hammastahnamerkin vaihtaminen edullisempaan. Differointia käsitellään myöhemmin omana lukunaan ja huomattavasti tarkemmin kuin tässä yhteydessä.

3. Mitä kovemmin ostajat kilpailevat keskenään, sitä hanakammin ne haluavat hinnanalennuksia toimittajiltaan. (Grant, 2002, 81)

Kunnat, samoin kuin Kela, tukevat yksityistä päivähoitoa. Markkinat ovat maantieteellisesti rajoittuneet, jolloin muutaman kilometrin etäisyys päiväkotien välillä saattaa aiheuttaa, etteivät ne käytännössä kilpaile lainkaan keskenään.

Yksi iso erä päiväkotien kustannuksissa on ruoka. Joillain yksityisillä päiväkodeilla on kilpailuetuna itse tehty ruoka omassa keittiössä, mutta esimerkiksi Lahdessa kaupungin omistama yritys Lahden ateria toimittaa ruuat muun muassa kunnallisiin päiväkoteihin, kaikkiaan 20000 annosta päivässä (www.lahti.fi, 2012c). Koska yksityisen päivähoiton yhteenlaskettu osuus on vain kahdeksan prosenttia (Säkkinen & Kuoppala, 2011, 2-3), niiden neuvotteluvoima toimittajien hinnanalennuksiin on verrattain pieni.

4. Edelliseen kohtaan liittyen, mitä tärkeämpi jokin toimittajan tuote tai palvelu ostajalle on, sitä vähemmän ostajat välittävät hinnasta. (Grant, 2002, 81)

Ruoka, henkilöstökulut, tilat ja päivittäiseen hoitoon liittyvät tuotteet, kuten toimistotarvikkeet ja lelut ovat tärkeitä päiväkodeille. Henkilöstökulut ovat lakisääteisiä, joten niiden suhteen ei tarvitse hintoja erikseen kilpailuttaa. Tosin pätevää henkilökuntaa haluttaessa saattaa olla tarpeenmukaista maksaa enemmän. Eri asia on, onko pätevää henkilökuntaa saatavilla riittävästi.

Toimistotarvikkeille ja leluille löytyy useita toimittajia. Ravintolapalveluja ja ruokatoimittajia maastamme ja varsinkin isommista kaupungeista löytyy paljon, joten päiväkodit ovat siinä mielessä hyvässä asemassa, että niiden toimittajat hoitavat kilpailun keskenään, jolloin päiväkotien ei sitä tarvitse tehdä.

Edellä esitettyjen neljän tekijän ja niihin perustuvan analysoinnin perusteella päiväkodit eivät ole ostajina kovinkaan hintaherkkiä. Suurin ongelma yksityisille päiväkodeille syntyisi, jos kuntalisät lakkautettaisiin. Tämä ei kuitenkaan näytä realistiselta vaihtoehdolta, varsinkin kun yksityinen päiväkotitulee kunnallista edullisemmaksi myös kuntalisän maksajalle.

3.4.2 Suhteellinen neuvotteluvoima

Yritys voi kieltäytyä kaupankäynnistä toisen kanssa. Mitä isompi asiakas on kyseessä, sitä enemmän sen menetys kirpaisee. (Grant, 2002, 81). Tätä voidaan tarkastella päiväkodin näkökulmasta kahteen suuntaan, asiakkaisiin eli vanhempiin sekä toimittajiin. Vanhempien suuntaan tarkastellessa tällä seikalla ei ole suurtakaan merkitystä. Vanhemmilla on yleensä korkeintaan muutama lapsi päivähoidossa, ja kaikki vanhemmat ovat yksittäisiä asiakkaita ja asiakkaina käytännössä samankokoisia ja -

arvoisia. Useampilapsisella perheellä voi toki olla muutamia lapsia samaan aikaan hoidossa, mutta silloinkin kyse on vain muutamasta lapsesta. Näin ollen tilausten suhteellisen määrän ja koon puolesta vanhemmilla ei juurikaan neuvotteluvoimaa päiväkoteihin nähden ole. Tämä ei tietenkään tarkoita, ettei neuvotteluvoimaa ollenkaan olisi, mutta koon ja määrän perusteella sitä ei ole.

Tutkittaessa neuvotteluvoimaa toimittajiin päin kunnalliset päiväkodit pystyvät neuvottelemaan tavarantoimittajien kanssa paljousalennuksista, koska silloin puhutaan jo suurista tilausmääristä. Puhumattakaan siitä, että kunnilla on päiväkotien lisäksi paljon muitakin toimintoja, joihin tilauksia tehdään. Kuntien on jo lain mukaan (Laki julkisista hankinnoista, 348/2007) kilpailutettava ne palvelut, joita eivät itse tuota. Yksityisten päiväkotien suhteellinen neuvotteluvoima on luonnollisesti huomattavasti pienempi.

Mitä enemmän ostajat tietävät toimittajista, tuotteista, hinnoista, kustannuksista ja kilpailijoiden vastaavista, sitä paremmin he pystyvät neuvottelemaan (Grant, 2002, 81). Päivähoitopalvelu on siitä mielenkiintoinen toimiala, että lähes kaikki tieto päiväkodeista on julkista. Kunnallisen päivähoidon hinnat tulevat suoraan laskukaavan kautta, kun taas lähes kaikkien yksityisten päiväkotien Internet-sivuilla, joihin olen tutustunut, hinnat kerrotaan suoraan. Lisäksi toiminta-ajatus, päiväohjelma ja ruokalista löytyvät suuresta osasta päiväkotien Internet-sivuja. Jos kaikkea ei löydy, soitto päiväkodin johtajalle yleensä selvittää tilanteen ja viimeistään pistäytyminen paikan päällä antavat yleensä erinomaisen kuvan toiminnasta. Vanhemmilla on siis hyvä neuvotteluvoima tämän kohdan perusteella, sillä tietoa on hyvin saatavilla.

Kunnat isoina yksiköinä kilpailuttavat palvelut ja tekevät kilpailutuksen perusteella tilauspäätökset. Laki julkisista hankinnoista (348/2007) säätelee kilpailutusta ja kilpailutuksen jälkeen kunnilla on riittävä tieto päätösten tekemiseen. Yksityisillä päiväkodeilla voi olla hyvä

neuvotteluvoima tietämyksen takia, mutta ei välttämättä. Tämä on tapauskohtaista.

Jos kieltäytyy käymästä kauppaa jonkun kanssa, tilalle on löydettävä joku toinen tai tehtävä itse (Grant, 2002, 82). Kuten kohdassa ”Hintaherkkyys” todettiin, niitä tavaroita ja tuotteita (sisältäen ruoan), mitä päiväkodit tarvitsevat, toimittavat monet yritykset. Toimittajan vaihto on siis yleensä helppoa, jos toiminta ei miellytä. Kunnilla neuvotteluvoima on paljon yksityisiä päiväkoteja isompi. Suomen suurin yksityinen päiväkotiketju Suomen Tenava päiväkodit Oy koostuu yli kahdestakymmenestä päiväkodista. Tällaisella, useita satoja lapsia käsittävän kokonaisuudella on varmasti myös toimittajiin päin yksittäistä päiväkotia enemmän neuvotteluvoimaa. Mitä isommat asiakkaiden hankinnat ovat, sitä halvemmiksi hinnat tulevat (Grant, 2002, 82). Eräs asia, mistä kilpailuetua voi hakea, on ruokatoimittajan vaihtamisen sijaan tehdä ateriat itse.

Kaikkiaan asiakkaiden neuvotteluvoimasta puhuttaessa päiväkotien asiakkaina ovat päiväkotilapset ja heidän vanhempansa. Myös päiväkodit ovat asiakkaita toimittajiinsa nähden. Vanhempien suhteellinen neuvotteluvoima on oikeastaan kaikilla edellä käsitellyillä mittareilla mitattuna pieni, mutta todellisuudessa päiväkodeissa kaikki palaute otetaan varmasti tosissaan. Päivähoitoala on poikkeuksellinen toimiala, koska siinä ei ole kysymys pelkästään bisneksestä.

3.5 Yhteenveto viiden kilpailuvoiman soveltamisesta

Viiden kilpailuvoiman mallin avulla voidaan tarkastella päivähoitoa, niin yksityistä kuin kunnallistakin. Suoraan Porterin tai Grantin ajatukset eivät kuitenkaan alalle sovi, johtuen siitä, että kyseessä on julkinen palvelu ja siitä, miten säädeltyä ala on. Yksityinen päivähoito julkisen kanssa samalla tavalla säädeltyä ja julkisin varoin tuettua.

3.6 Differentointi

Jos yritys pystyy olemaan ainutlaatuinen jossain sellaisessa asiassa, jota asiakas arvostaa, se erottuu kilpailijoista. (Porter, 1991, 151) Differentointi eli erilaistaminen on siis pyrkimistä ainutlaatuisuuteen. (Grant, 2002, 288) Etuna differentoinnista on, että differentoidusta tuotteesta tai palvelusta on mahdollista periä korkeampaa hintaa, saada tuotetta enemmän kaupaksi tai saavuttaa esimerkiksi parempi asiakasuskollisuus heikkojen talousnäkömysten aikoina. (Porter, 1991, 152) Differentoinnin suurimpana haasteena on selvittää, mitkä differentoinnin muodot sopisivat juuri kyseiseen tapaukseen ja mitä asiakkaat eniten arvostaisivat (Grant, 2002, 289).

Jos yritys ei pysty tuottamaan asiakkaiden arvostamia ominaisuuksia, näiden tunnistaminenkin on turhaa. Toisinpäin myös ainutlaatuisuuden tuottaminen on turhaa, jos asiakkaat eivät sitä arvosta. (Grant, 2002, 296)

Perinteisen näkemyksen mukaan strategia-analyysit ovat korostaneet tärkeimpänä kilpailuedun lähteenä kulujen minimoimista. Kuitenkin uudemman tiedon valossa differentointi näyttää olevan varmempi tapa, sillä ulkoapäin tulevat uhat ovat usein tehokkaita haittaamaan kustannusetustrategiaa. Pitkällä aikajänteellä menestyvät yritykset ovatkin yleensä niitä, jotka kustannusjohtajuuden sijasta keskittyvät differentointiin. Esimerkiksi Fortune 100 –listan suurimmista osingonmaksajista suurin osa on sellaisia yrityksiä, strategian keskiössä ovat laatu, brändäys ja innovointi. (Grant, 2002, 281)

Ainoa rajoitus, mikä tuotteen tai palvelun differentoinnissa yrityksiä kohtaa, on mielikuvitus. Yritys pystyy hakemaan kilpailuetua erilaistamisen kautta käytännössä kaikessa toiminnassaan. Tosin erilaisissa tuotekategorioissa potentiaali on tietenkin aivan erilainen. Esimerkiksi lentokoneella ja ruuvilla on varsin erilainen differentointipotentiaali. (Grant, 2002, 279)

Päiväkotiympäristössä erilaistamisvaihtoehtoja on paljon. Päiväkoti voi

esimerkiksi differoitua teemaltaan liikuntaan, luontoon tai kieliin. Tällaisia päiväkoteja Suomesta löytyykin. Aivan yhtä hyvin päiväkodin kantavana teemana voisi olla vaikka hevosharrastus, runonlausunta tai ruoanlaitto, jos sellaisille kysyntää olisi. Kuitenkaan differointi ei rajoitu pelkästään päiväkodin teemaan, vaan käytännössä differointi sisältää kaiken, mikä millään tavalla liittyy yrityksen liiketoimintaan ja asiakkaisiin (Grant, 2002, 279).

3.6.1 Differoinnin osajakoja

Differointi voidaan erotella aineelliseen ja aineettomaan ulottuvuuteen. Aineellinen differointi tarkoittaa kokoa, muotoa, väriä, painoa, suunnittelua, materiaalia, teknologiaa sekä sitä, millainen tuote on esimerkiksi luotettavuuden, kestävyuden ja turvallisuuden suhteen. Samaan kategoriaan lasketaan kuuluviksi myös täydentävät palvelut, kuten asiakaspalvelu ja toimitusnopeus. (Grant, 2002, 279)

Aineeton differointi perustuu sosiaalisiin, tunteellisiin, esteettisiin ja psykologisiin mielikuviin. Jotkut tuotteet tai palvelut voivat herättää erilaisia olotiloja, kuten ylellisyyden, yksilöllisyyden, turvallisuuden tai statuksen tunteita ja mielikuvia. Nämä tunteet ovatkin erityisen suuria ostopäätöksen aiheuttajia. (Grant, 2002, 280)

Differointia varten voidaan erottaa tuote (hardware) ja siihen liittyvästä palvelusta (software). Markkinoiden kypsyessä tuotteella ja palvelulla on taipumus erottua toisistaan eri kokonaisuuksiksi, eli tuotteista tulee massatuotteita ja palvelu tuotetaan siihen erikoistuneessa yrityksessä. Tällöin lisäpalveluita ja –tuotteita tarjoava yritys usein saavuttaa kilpailuetua. Toisaalta laajan valikoiman yritykset eivät useinkaan ole kaikkein menestyneimpiä. (Grant, 2002, 289)

Aineellista ja aineetonta ulottuvuutta voidaan käsitellä myös asiakkaan ostokriteereinä, jotka Porter (1991, 176-181) jakaa kahteen luokkaan,

käyttökriteereihin ja viestimiskriteereihin. Käyttökriteereitä hänen mukaansa ovat esimerkiksi laatu, toimitusaika, tuotteen ominaisuudet ja asiakaspalvelu, käytännössä siis konkreettisia ominaisuuksia.

Viestimiskriteerit taas ovat selvästi aineettomia, ei-konkreettisia ominaisuuksia, sillä niihin Porter (1991, 179-181) laskee asiakkaan käsitykset yrityksestä ja tuotteesta tai palvelusta. Näitä kriteerejä ovat muun muassa yrityksen imago, mainonta ja tuotantotilat, sekä tuotteen pakkaus, etiketit ja ulkonäkö.

3.6.2 Differoinnin peruskannustimet

Yrityksen pitää tunnistaa ainutlaatuisuuden peruskannustimet, jotta se pystyisi määrittämään differointimuotonsa nykytason tai kehittämään uusia differointimuotoja. (Porter, 1991, 156). Merkityksellisimmät kannustimet ainutlaatuisuuteen Porterin (1991, 156-160) määrittelemässä tärkeysjärjestyksessä ovat:

- *Politiikkoja koskevat valinnat*, joihin kuuluvat esimerkiksi tuotteen ominaisuudet, tarjottavat palvelut ja tuotantopanosten laatu.
- *Sidokset*, jotka pitävät sisällään arvoketjun sisäiset sidokset sekä sidokset jakelukanavien ja alihankkijoiden kanssa.
- *Ajoitus*. Se, että on oikeaan aikaan oikeassa paikassa, voi määrittää onnistumista paljonkin.
- *Sijainti*. Esimerkiksi yksityisasiakkaita palvelevalle pankille sijainti on tärkeä.
- *Yhteiskäyttö*. Joissakin asioissa ainutlaatuisuus syntyy siitä, että toimintoja jaetaan muiden yksiköiden kanssa.
- *Oppiminen ja oppimisvuodot*. Yritys voi saavuttaa ainutlaatuisuutta oppimalla kilpailijoitaan nopeammin. Oppimisen vuotaminen kilpailijoille taas heikentää erilaistumista.
- *Integraatio*. Yrityksen integroinnin aste voi saada aikaan

ainutlaatuisuutta, on sitten kyse integraation lisäämisestä tai vähentämisestä.

- *Mittakaava*. Suuri mittakaava saattaa mahdollistaa toiminnon suorittamisen sellaisella ainutlaatuisella tavalla, joka ei olisi edes mahdollista pienellä mittakaavalla. Toisaalta joissain tapauksissa myös pieni mittakaava voi toimia kilpailuedun lähteenä.
- *Institutionaaliset tekijät*. Esimerkiksi läheiset välit ammattijärjestöihin saattavat toimia ainutlaatuisuuden luojina.

3.6.3 Viestintä

Joistain tuotteista ominaisuudet ja laatu voidaan saada selville etukäteen pelkästään tutkimalla tuotetta, kun taas joistakin tuotteista nämä voidaan tunnistaa vasta käytön jälkeen. Koska kuluttajalla ei ole etukäteen tietoa käytön jälkeen tunnistettavan tuotteen laadusta, on mielikuvien luominen ja onnistunut viestintä tuotteen laadusta yritykselle erinomaisen tärkeää. (Grant, 2002, 292)

Heikkolaatuisten tuotteiden valmistajien ei kannata juurikaan mainostaa, sillä asiakas tuskin ostaa huonoa tuotetta toista kertaa, jolloin rahan käyttäminen mainontaan on turhaa (Grant, 2002, 292). Uusia asiakkaita mainonta voi tietenkin tavoittaa.

Jos yritys myy korkealla hinnalla laadukasta tuotetta, siitä hyötyvät sekä asiakas että yritys enemmän, kuin jos yritys myisi huonolaatuista tuotetta edullisella hinnalla. Jos alalle tulon kustannukset ovat korkeat, yrityksellä on korkeat kannustimet tehdä laadukkaita tuotteita. (Grant, 2002, 292)

Tuotteen tai palvelun ei välttämättä tarvitse olla kilpailijaa parempi, vaan riittää, että asiakkaan mielikuva tuotteesta on parempi. Niinpä yritys voi periä korkeampaa hintaa pienemmästä arvosta asiakkaalle kuin suuremman arvon tarjoava yritys, jos yrityksen viestintä vain toimi

tarpeeksi tehokkaasti (Porter, 1991, 175).

Tähän tutkimukseen liittyvässä kyselyssä vanhemmilta tullaan kysymään muun muassa heidän mielipiteitään differoinnista sekä kokemuksiiaan päiväkodin ja kodin välisestä viestinnästä.

3.6.4 Differoinnin kulut

Differointi lisää kuluja, koska yrityksen täytyy usein käyttää rahaa ollakseen ainutlaatuinen. (Porter, 1991, 160). Kuitenkin joskus ainutlaatuisuuden tavoittelu saattaa jopa pienentää kustannuksia, mutta tällöin yleensä yritys ei ole aiemmin täysin käyttänyt hyväkseen kaikkia mahdollisuuksia kustannusten alentamiseen. (Porter, 1991, 162)

Jälleen kuluja on kahdenlaisia. Differoinnista aiheutuvat suorat kulut pitävät sisällään parempilaatuiset raaka-aineet, paremmin koulutetut työntekijät, suuremman panostuksen mainostamiseen ja paremman myynnin jälkeisen palvelun. Differoinnin epäsuoriin kuluihin kuuluvat esimerkiksi differoinnin seurauksena syntyvä kapeampi markkinasegmentti. Mitä myöhemmässä vaiheessa arvoketjua differointia käyttää, sitä edullisemmaksi se yleensä tulee, kun taas mittakaavaedut ja standardisoinnista syntyvät kuluedut ovat suurimmillaan peruskomponenttien tuotannossa. Esimerkiksi autoteollisuudessa käytetään nykyisin aikaisempaa pienempää moottorivalikoimaa (mittakaava + standardointi), kun taas väri- ja lisävarusteluvalikoima (differointi) ovat lisääntyneet. (Grant, 2002, 295)

Tutkimuksessa selvitetään, miten paljon vanhemmat olisivat valmiit yksityisestä päiväkotihoidosta maksamaan. Tämän tiedon avulla on mahdollista määritellä, millaiselle palvelulle ja millä hinnalla kysyntää olisi.

3.6.5 Differointitarpeen selvittäminen

Jotta asiakkaiden tarpeet differointiin sekä heidän halukkuutensa maksaa siitä tunnustetaan, on tehtävä jonkinlainen tarveanalyysi (Grant, 2002, 288). Asiakkaiden tarpeiden analysointi alkaa sillä, että ymmärretään, miksi asiakkaat ostavat tuotteen tai palvelun (Grant, 2002, 281). Päivähoidossa perustarve on tietenkin saada lapsi hoitoon vanhempien työ- tai opiskelupäivän ajaksi, mutta tarkempi analysointi vanhempien (ja lastenkin) valinnoista voi auttaa paremmin tietyille ryhmille kohdennetun hoidon järjestämisessä.

Tuotedifferoinnin analysoimisessa haasteena on se, että iso osa tuotteista tyydyttää jotain muuta kuin aivan perustarpeita, kuten turvallisuutta tai selviytymistä. Tästä johtuen tuotteiden käyttötarve todellisuudessa liittyy omistamiseen, itsensä toteuttamiseen tai kunnioittamiseen ja jotta yritykset saisivat selville kuluttajien tarpeet, niiden on tutkittava myös asiakkaita, heidän tavoitteitaan ja elämäntyyliään ja sitä, miten kukin tuote näihin suhteutuu. Tehokas differointi ei perustukaan pelkkiin markkinatutkimustuloksiin vaan asiakkaiden haluihin ja käytökseen. (Grant, 2002, 285-286)

Päiväkotien on selkeästi täytettävä jo lain perusteella lasten (ja vanhempien) turvallisuustarve. Samoin ravinto, lepo ja läheiset ihmissuhteet, jotka ovat jokaisen ihmisen perustarpeita, ovat keskiössä päiväkotitoiminnassa. Voidaankin sanoa, että päiväkodin perustehtävä liittyy lasten perustarpeiden tyydyttämiseen, poiketen siinä suhteessa Grantin (2002, 285) esittämästä faktasta. Perustarpeiden yläpuolella olevat tarpeet sopivat päiväkodissakin Grantin kuvaukseen.

Yritys voi differoinnissa keskittyä johonkin tiettyyn markkinasegmenttiin tai laajemmalle markkinalle. Segmentointivaihtoehdossa yritys keskittyy niihin tekijöihin, jotka jakavat markkinoita, kun taas laajemmassa vaihtoehdossa keskittyminen kohdistuu kaikille asiakkaille yhteisiin tekijöihin. (Grant,

2002, 287)

Laajalle markkinalle kohdennetuissa tuotteissa ja palveluissa haasteeksi muodostuu se, että periaatteessa ihmiset arvostavat enemmän hänelle kohdistettua palvelua kuin suurille ryhmille markkinoitua. Segmenttinäkökulmassa taas yksikkökustannukset yleensä kohoavat suuremmiksi markkinoiden kapeudesta johtuen. Segmentit voivat myös muuttua ajan myötä. Lisäksi yritys voi alun alkaenkin valita väärän segmentin. (Grant, 2002, 287)

Tarpeiden analysointiin on olemassa erilaisia työkaluja. Moniulotteinen skaalaus (Multidimensional Scaling, MDS) mahdollistaa graafisen esityksen kuluttajien käsityksistä kilpailevien tuotteiden samankaltaisuuksista ja eroista. (Grant, 2002, 282)

Hedonisen näkemyksen mukaan tuotteen hinta muodostuu useasta eri tekijästä ja nämä saadaan analyysillä laskettua yhteen. Hedonisen hinta-analyysin (Hedonic Price Analysis) avulla voidaan tarkkailla kilpailevien tuotteiden hintaeroja, suhteuttaa nämä erot eri tuotteiden ominaisuuksiin ja saatujen tietojen pohjalta laskea tuotteiden markkinahinnat. (Grant, 2002, 285)

Vaikka moniulotteinen skaalaus ja hedoninen hinta-analyysi sopivia työkaluja joihinkin tilanteisiin ovatkin, niihin ei tämän työn puitteissa paneuduta, sillä yhdistelmäanalyysi, johon seuraavaksi tutustutaan, soveltuu tähän työhön tulosten analysointivaiheessa.

3.6.6 Yhdistelmäanalyysi

Yhdistelmäanalyysin (Conjoint Analysis) avulla voidaan analysoida, mikä asiakkaita miellyttää eri tuoteominaisuuksissa. Tuotteen ominaisuudet on ensin tunnistettava ja sen jälkeen tehtävä markkinatutkimus tuotteista, jotka sisältävät näitä ominaisuuksia tai ominaisuuksien yhdistelmiä. Näin

saatuja tuloksia voidaan käyttää arvioimaan sitä, kuinka moni asiakkaista ostaisi jo markkinoilla olevan tuotteen ja kuinka moni hypoteettisen tuotteen. (Grant, 2002, 284)

Tuotteen ominaisuuksia ovat esimerkiksi pakkaus, brändi, mainokset, hinta, tuotekuvaus, vaihtoehtoinen palvelu ja niin edelleen. (Green & Wind, 1975, 112) Käytännössä siis kaikki, mikä liittyy tuotteeseen tai palveluun. Ominaisuuksia on rajattomasti ja niiden differoinnissa rajanahan on vain mielikuvitus (Grant, 2002, 279).

Käytännössä menetelmä tarjoaa työkalun määrittämään, kuinka ihmiset arvostavat tuotteiden tai palvelujen yksittäisiä ominaisuuksia. Cattinin & Wittinkin (1982, 45) kyselytutkimukseen osallistuneiden markkinointitutkimusyritysten mukaan ensimmäisen kerran yhdistelmäanalyysia käytettiin kaupallisesti vuonna 1971, jonka jälkeen analyysia on käytetty laajasti erilaisiin tutkimuksiin (Green & Srinivasan, 1978, 103). Yhdistelmäanalyysin alkuna pidetään vuotta 1964, jolloin Luce ja Tukey julkaisivat artikkelinsa *Simultaneous conjoint measurement: A new type of fundamental measurement*. (Green & Srinivasan, 1978, 103).

Tuotteen ominaisuuksien purkaminen osiin voi tarjota tärkeää tietoa tuotteen osien suhteellisista tärkeyksistä. Jos esimerkiksi hinta on tutkittava attribuutti, analyysin avulla on mahdollista saada selville kuluttajien hintaherkkyys tuotteen hinnan muuttuessa. Markkinointistrategian kannalta tällainen tieto on erittäin tärkeää. Lisäksi se, että tiedetään, mitä ominaisuuksia kuluttajat arvostavat, mahdollistaa tuotteiden ja palveluiden räätälöinnin entistä kiinnostavammaksi. (Green & Wind, 1975, 109)

Päiväkoteihin sovellettuna, jos näyttää siltä, että asiakkaat arvostavat vaikkapa päiväkodissa tehtyä ruokaa erittäin korkealle, mutta eivät pidä päivähoitopalvelun hintaa mitenkään oleellisena tekijänä, päiväkodin johdolla on helppo päätös panostaa ruokaan enemmän resursseja ja sen

takia pyytää vanhemmilta korkeampaa hintaa. Tällöin selvästi ruoan laatu yksittäisenä tekijänä olisi arvostetumpi kuin hinnan merkitys.

Käytännössä yhdistelmäanalyysissä ei ole tarpeen eritellä kyselytutkimusta varten jokaista mahdollista kombinaatiota tuotteen ominaisuuksista, vaan huomattavasti pienempi määrä valmiita jo olemassa olevia tai hypoteettisia tuotteita riittää. Toki mitä enemmän vertailtavia tuotteita käytetään, sitä tarkempiin tuloksiin päästään. Tämän jälkeen kuluttajat rankkaavat tuotteet järjestykseen, jonka jälkeen tietokoneen avulla lasketaan numeerinen arvo jokaiselle ominaisuudelle. (Green & Wind, 1975, 110)

Tässä tutkimuksessa sovelletaan yhdistelmäanalyysia kyselyn pohjalta, jotta saadaan selville, mitä Lahden kunnallisen päivähoiton asiakkaat päivähoitossa arvostavat ja haluavat.

3.7 Päivähoidon haasteita

Päivähoidon on tarjottava lapsille turvallisia, lämpimiä ja jatkuvia ihmissuhteita (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 1, 2a§) sekä oppimista ja kehitystä tukeva rauhallinen ja terveellinen kasvu ympäristö (STM 2002:9, 12).

Yleisiä huolenaiheita ja ongelmakohtia päivähoiton käytännön toteutumisessa ovat muun muassa suuret lapsiryhmät, henkilöstön riittävyys ja lasten sairastaminen. Lisäksi osa lapsista tarvitsee kasvatuksessaan ainakin jossain määrin erityistä tukea, toiset enemmän ja toiset vähemmän. Aikaisemmin haasteeksi on koettu myös se, miten käytännön kasvatusyhteistyötä kehitettäisiin vanhempien ja hoitohenkilöstön välillä. (STM 2002:9, 12)

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle vuonna 2002 selonteon lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Selonteossa todetaan lasten päivähoiton

yleistilanteen olevan hyvän, päivähoitoa järjestettävän kattavasti ja henkilökunnan sekä tilojen olevan hyviä. Ongelmiakin kuitenkin selonteossa havaitaan. Henkilöstöä on liian vähän ja sijaisjärjestelyt puutteellisia. Jo ennestään suurissa lapsiryhmissä levottomuutta lisää sekä henkilökunnan että lasten vaihtuvuus, joka voi johtaa kehityshäiriöihin ja sairasteluun. (STM 2002:12, 12)

2000-luvulla päiväkotikäisten lasten vanhempien hoitotarve on muuttunut, koska työn tekemiseen on tullut uusia piirteitä. Näitä ovat esimerkiksi etätyöt, työn ja opiskelun vuorottelu sekä työn tekeminen epäsäännöllisesti esimerkiksi projekteina, määräaikaikaisuuksina tai muuten vain eripituisissa jaksoissa. Näiden haasteiden lisäksi päiväkotien palveluntarjonnan keskittämisen ja koordinoinnin, kasvatuksellisen tiedon tuottamisen ja siitä oppimisen sekä henkilöstön ammattitaidon syventämisen pitäisi olla päiväkotien kehittämiskohteina. (STM, 2007, 33)

Hujala, Junkkari & Mattila toteuttivat vuonna 2006 tutkimuksen 22 paikkakunnalla vanhemmille ja päivähoidon henkilöstölle. Tutkimuksessa vanhemmat olivat tyytymättömiä päivähoitomaksuun ja lapsiryhmien kokoon. Ryhmien koko nähtiin liian suurena ja hoitajien määrä liian vähäisenä. Samoin hoitajien työssä jaksamisesta oltiin huolissaan. (Hujala, Junkkari & Mattila, 2006, teoksessa Kaukoluoto, 2010, 237)

Kaukoluoto (2010, 238-240) on väitöskirjansa johtopäätöksissä sitä mieltä, että Suomen nykyinen päivähoitojärjestelmä on aikansa elänyt ja että se tarvitsee radikaaleja uudistuksia, uudelleenarviointia sekä toiminnan ja vastuiden selkiyttämistä, koska nyky muodossaan päiväkotit hänen mukaansa eriarvoistaa lapsia. Myös Sosiaali- ja terveysministeriön raportin perusteella (STM, 2007, 36) päivähoitolaki on vanhentunut.

4 Tulokset ja analyysi

4.1 Käytännön toteutus

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää päiväkotilasten vanhempien mielipiteitä kunnallisista päiväkodeista sekä mielikuvia tai kokemuksia yksityisistä päiväkodeista. Tutkimustavaksi valittiin Internet-kysely. Aikaa lomakkeen täyttäminen vei noin kymmenen minuuttia. Otannaksi valittiin hoidettavien lasten vanhemmat Lahden kaupungin itä- ja pohjoisosien päiväkodeissa. Kaupungin päiväkoteja näistä löytyy yhteensä kaksitoista kappaletta. Kaksi näistä päiväkodeista oli yksityisiä ostopalvelupäiväkoteja, joihin haetaan kaupungin kautta ja maksut määräytyvät taulukoiden mukaan.

Soitin tutkittavien päiväkotien johtajille etukäteen, jonka jälkeen toimitin saatekirjeet kaikkiin näihin päiväkoteihin. Lisäksi erään päiväkodin johtajan alaisuudessa toimi kaksi ryhmäperhepäiväkotia ja johtaja ehdotti, että hän voisi viedä laput sinnekin. Päiväkodeissa saatekirjeet jaettiin lasten lokeroihin.

Saatekirjeessä (liite 2) pyydettiin menemään kotisivulleni, missä oli sama saatekirje ja linkki itse kyselyyn. Näissä kahdessatoista päiväkodissa oli tuona aikana yhteensä noin 830 lasta (Lahti, 2012b). Päiväkotien johtajat laskivat päiväkodeissaan olevien perheiden määrät, jolloin jokaisen lapsen lokeroon ei kirjettä laitettu sen takia, ettei samalle perheelle tulisi useampia. Tästä ja suurempana syynä kesälomista johtuen saatekirjeitä jaettiin noin 550 kappaletta 830 sijaan.

Saatekirjeet jaettiin tiistaina ja keskiviikkona 5.-6. kesäkuuta. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa päättyen keskiviikkona 20. kesäkuuta. Muistutusta kyselystä ei tehty.

Vastauksia tuli määräaikaan mennessä 49 kappaletta, jolloin

vastausprosentiksi muodostui 8,9. Hylkäysprosentti vastanneiden joukossa oli 0. Koska vastanneiden joukko oli niin pieni, analyysien merkitsevyytasot jätetään huomioimatta. Tulokset eivät siis ole yleistettävissä laajempaan joukkoon. Vastajakato (Hirsjärvi et al., 2007, 190) oli siis yli 90 prosenttia, mitä voidaan pitää suurena.

Pientä vastausprosenttia saattaa selittää useampi eri tekijä. Nykyään suomalaiset saavat niin paljon erilaisia lomakkeita ja tutkimuspyyntöjä, että ihmiset eivät kovin helposti enää kyselyihin vastaa (Hirsjärvi et al., 2007, 193). Myös ajankohta kyselyn toteuttamiselle oli huono, koska kesäkuun alussa moni lapsista ja vanhemmista oli jo kesälomalla. Lisäksi muutaman päiväkodin johtajat kertoivat, että usein päiväkodin kyselyissä vastausprosentti jää jostain syystä alhaiseksi.

Tulokset analysoitiin tilastollisen ohjelmiston avulla. Tässä osiossa esitetyt taulukot on kopioitu analyysissa käytetystä SAS EG –ohjelmistosta. Joidenkin taulukoiden tekstejä on helppolukuisuuden vuoksi muutettu, samoin kuin lukuja pyöristetty.

Koska kaikki vastaukset eivät sellaisinaan ole suoraan järkevästi käytettävissä tulosten analysointiin, vastausdataa muokattiin ja eri luokkia yhdistettiin. Lisäksi faktorianalyysi löysi yhteyksiä muuttujien välillä, jolloin näistä muuttujista saatiin muodostettua uusia summamuuttujia. Faktorianalyysissä valittiin merkittävän faktorilatauksen arvoksi 0,5 ja sitä suuremmat lataukset.

4.2 Menetelmät

Tutkittu tieto on eksplisiittistä ja hyvin dokumentoitua (Lotti, 2001, 15-16). Tutkitun tiedon lisäksi on olemassa myös hiljaista tietoa (Lotti, 2001, 15), mutta se ei kuulu tämän työn piiriin. Tieto voidaan kuvata hierarkkisena pyramidina, jossa alimpana on raaka-aine (data), sen jälkeen tulkittu tieto

(information), sitten osaaminen (knowledge) ja ylimpänä viisaus (wisdom) (Ackoff, 1989). Pyramidimallilla analysoidaan eri portaiden välisiä suhteita ja sitä pidetäänkin kirjallisuudessa Rowleyn (2007, 2-3) mukaan nykyään jo lähes itsestään selvyytenä.

Markkina-analyysia varten olisi parasta, jos tietoa pystyisi keräämään jokaiselta tasolta (Lotti, 2001, 18). Raaka-aineena voidaan tässä tapauksessa pitää päiväkotilasten vanhempien vastauksia lomakkeen kysymyksiin. Pelkät vastauslomakkeet eivät sinänsä vielä paljon kerro, vaan tieto on saatava tulkittua. Tulkitun tiedon on oltava selkeästi ilmaistua ja konkreettista (Lotti, 2001, 18).

Nämä kaksi – raaka-aine ja tulkinta – hierarkiatasoa ilmenevät tässä työssä. Osaaminen ja tietämys kuuluvat oikeastaan työn jälkeiseen aikaan ja ne ilmenevät tulosten hyväksi käyttämisessä. Osaamisesta hyötyvät Lahden kaupunki, mahdolliset muut kaupungit, päiväkotikäisten lasten vanhemmat ja päiväkotiyrittäjät ja sellaiseksi haluavat. Tietämys mahdollisesti jalostuu viisaudeksi ajan ja oppimisen myötä.

Lotin (2001, 107) mukaan tutkimuksen aloitus perustuu kahteen yksinkertaiseen periaatteeseen. Ensiksi on päätettävä, miten tietoa on tarkoitus tuottaa. Vaihtoehtoina ovat kertaluontoinen, toistuva ja jatkuva tutkimustapa.

Tässä työssä mittaus suoritetaan kertaluontoisesti lopputyön luonteeseen sopivasti, eikä ainakaan tämän työn puitteissa tehdä myöhempiä mittauksia. Näin ollen tutkimuksessa ei tarvitse kiinnittää huomiota, ovatko tulokset ja menetelmät vertailukelpoisia joidenkin muiden alueiden tai ajankohtien suhteen.

Samoin toinen kriteeri pitää sisällään kolme vaihtoehtoa. Tämä kohta kuvaa tarvittavan tiedon tarkkuutta. Vaihtoehtoina Lotti (2001, 108) pitää kartoittavaa, kuvailevaa ja selittävää tutkimusta.

Kartoitus on vapaamuotoinen tutkimus ja tyypillisesti vaikkapa kertaluontoinen esitutkimus markkinoista (Lotti, 2001, 108). Kuvaus sopii tähän työhön. Tietenkin tässä työssä myös analysoidaan ja selitetään vastauksia, mutta varsinaista selittävää tutkimusta tämä ei ole. Näin ollen näiden kahden kriteerin mukaan tämä tutkimus on kertaluontoista ja kartoittavaa, joiden alle Lotin (2001, 109) mukaan kuuluvat esitutkimus ja kartoitus.

4.2.1 Metodologia

Monet tutkijat kiistelevät kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen paremmuudesta. (Hirsjärvi et al., 2007, 132) Yleensä kvantitatiivisella termillä kuitenkin viitataan määrälliseen tutkimukseen ja tutkimustulosten tilastolliseen analysointiin. Nummenmaa (2009, 39) puhuu kvantitatiivisista ja kvalitatiivisista muuttujista, eikä varsinaisista tutkimuksista. Yleisesti ottaen laadullinen ja määrällinen tutkimus eivät ole vastakohtia, vaan toisiaan täydentäviä. Hirsjärvi et al. (2007, 132)

Kvantitatiiviset muuttujat mittaavat suuruutta, määrää ja järjestystä, kun kvalitatiiviset kertovat jotain mitattavan kohteen ominaisuuksista tai laadusta. (Nummenmaa, 2009, 39). Tämä tutkimus on määrällinen survey-tutkimus, jonka määritelmäksi Hirsjärvi et al. (2007, 130) kuvaavat, että tietoa kerätään yleensä kyselylomakkeen avulla strukturoidussa muodossa. Tässä tutkimuksessa on sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia muuttujia (Nummenmaa, 2009, 39).

4.2.2 Kysymyslomake

Hyvä kysymys sisältää vain yhden kysymyksen kerrallaan. Lisäksi hyvä kysymys on yksinkertainen, yksiselitteinen, selkeä ja lyhyt. Kysymys ei myöskään johdattele vastaajaa. Kysymykset voidaan jakaa kahtia:

strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi, kun taas avoimessa vastausvaihtoehdoja ei ole. (Lotti 2001, 145-147)

Kyselyssä on syytä edetä johdonmukaisesti yksi asiakokonaisuus kerrallaan. Loppuun kannattaa jättää arkaluontoisemmat kysymykset, kuten tulojen ilmoittaminen. Avoimista kysymyksistä saa vaihtelua lomakkeeseen. (Lotti, 2001, 159)

Kysymyslomakkeessa (liite 3) oli yhteensä 25 kysymystä, joista kahdeksan oli taustatietojen keräämistä varten kysymyksiä sukupuolesta, siviilisäädystä, perhekoosta, syntymävuodesta, lasten hoitomuodoista sekä päiväkodin sijainnista, kaupunginosasta ja tuloista.

Kaikkia taustakysymyksiä ei päästy analyysissa käyttämään kahdesta syystä. Luokitteleviksi muuttujiksi eivät pienen otoksen ja suuren hajautuvuuden vuoksi kelvanneet päiväkodin ja kodin sijainnit. Hoitomuoto ja siviilisääty taas eivät kelvanneet pienen otoksen ja vastausten homogeenisuuden takia.

Näin ollen taustakysymyksistä sukupuoli, ikä, perhekooko ja nettotulot toimivat luokittelevina muuttujina.

Kysymykset 1 ja 3 kartoittivat mielikuvia kunnallisista ja yksityisistä päiväkodeista viidellätoista monivalintakysymyksellä, jotka kysyttiin kummankin päiväkodin kohdalla erikseen. Lisäksi avoimilla kysymyksillä 2 ja 4 kysyttiin kummassakin kohdassa, mitä ongelmia vastaajat päiväkodeissa näkivät. Kysymykset perustuivat pääosin joulukuussa 2011 tehtyyn pilottitutkimukseen (Pilottitutkimus, 2011).

Monivalintakysymys numero 5 käsitteli päiväkodin ruokaa. Ruokakysymykset haluttiin mukaan muun muassa siksi, koska aiheesta on keskusteltu paljon eri medioissa viime aikoina. Kysymyksissä 6 ja 7 tiedusteltiin vastaajien mielipiteitä päiväkodin lapsiryhmien ja koko

päiväkodin maksikokoon (Pilottitutkimus, 2011).

Kysymys 8 kysyi, pitäisikö vastaajan lapsen päiväkodin olla erikoistunut johonkin ja jos pitäisi, niin mihin. Kysymys oli muodoltaan monivalintakysymys annettuine vastausvaihtoehtoineen. Lisäksi kohdassa ”Jokin muu” oli mahdollista määritellä oma vastaus. Tämä kysymys, samoin kuin seuraavakin, perustuvat Porterin (1991) ja Grantin (2002) teorioihin differoinnista kilpailuedun lähteenä.

Yhdeksännellä kysymyksellä haluttiin selvittää, millaiset oheistoiminnat päiväkodin yhteydessä kiinnostavat. Kysymys oli samanmuotoinen edellisen kysymyksen kanssa, eli monivalinta, jossa oli avoin kohta viimeisenä omalle vastausvaihtoehdolle.

Kysymykset 10-14 käsittelivät lapsen hoitoonviemiseen kuluvaan aikaan ja matkaa. Mielenkiinnon kohteena kysymyssarjassa oli se, miten paljon etäisyys vaikuttaa päiväkodin valintaan. Lähde kysymykselle löytyy pilottitutkimuksesta (Pilottitutkimus, 2011).

Viidennellätoista kysymyssarjalla kartoitettiin vastaajien kiinnostusta ja tietämystä sekä valmiutta käyttää yksityisen päiväkodin palveluja. Seuraavassa kysymyksessä tarkennettiin vastauksia omin sanoin.

Viimeisessä kysymyksessä tiedusteltiin vastaajien maksuhalukkuutta yksityisessä päivähoidossa.

Monivalintakysymykset oli pisteytetty viisiportaisella Likertin asteikolla nousevalla skaalalla (Hirsjärvi et al, 2007, 195) siten, että jokaista vastausvaihtoehtoa kuvasi numero yhdestä viiteen seuraavasti:

- 1 = Täysin samaa mieltä
- 2 = Lähes samaa mieltä
- 4 = Lähes eri mieltä

- 3 = Ei samaa eikä eri mieltä
- 5 = Täysin eri mieltä

Itse aineistossa nolla kuvasi tyhjää vastausta. Tilasto-ohjelma jätti analyyseissa nollat huomiotta, jolloin ne eivät vaikuttaneet keskiarvoihin.

4.3 Taustaa tutkittavasta kaupungista

Lahti on hieman yli satavuotias kaupunki Päijät-Hämeessä Etelä-Suomen läänissä. Asukkaita Lahden kaupungissa on noin 102000 (www.lahti.fi, 2012a) ja ympäristö mukaan lukien hieman yli 160000. Lahti on koko historiansa ajan, lukuun ottamatta vuosia 1975-1985, ollut kasvava kaupunki muuttovoiton ja syntyvyyden ansiosta.

Toukokuussa 2010 Lahden kaupungin päivähoidossa oli lapsia 3598 ja yksityisessä hoidossa 480. Kotona hoidettiin 1706 lasta ja muilla tavoin 873. Yhteensä alle kouluikäisiä lapsia Lahdessa oli siis 6657, joskin määrä on pudonnut lähes kolmasosalla 1970-luvun tasosta. Tämä selittyy yleisellä syntyvyyden laskulla koko Suomessa. (Lahti 2011-2012 – taskutilasto)

Lahdessa on yhteensä 55 päiväkotia, joista 38 on kaupungin päiväkoteja ja viisi on ostopalvelupäiväkoteja. (www.lahti.fi, 2012b) Vuonna 2004 kaupungin päiväkoteja oli 42 (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 2005, 10). Yksityisiä ryhmäperhepäiväkoteja on kaksi kappaletta ja yksityisiä päiväkoteja 10, kun niitä vuonna 2004 oli seitsemän (Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 2005, 10). Kahdessa kaupungin päiväkodissa on tarjolla ympärivuorokautista hoitoa. Iltahoitoa on tarjolla kahdeksassa päiväkodissa, jonka lisäksi vielä yhdestä näiden lisäksi löytyy myös viikonloppuhoitoa.

4.4 Tulokset

Vastaajista 84 prosentin lapsia hoidettiin kunnallisessa päiväkodissa ja neljän prosentin yksityisessä päiväkodissa. Kunnallisessa perhepäivähoidossa oli neljä prosenttia lapsista ja yksityisessä perhepäivähoidossa oli kaksi prosenttia. Kotihoidossa ei hoidettu ketään. Kuusi prosenttia ei ollut hoitomuotoa ilmoittanut.

Vastaajista valtaosa eli 94 prosenttia oli avio- tai avoliitossa. Näin ollen myös 94 prosentissa perheistä aikuisten määrä oli kaksi. 78 prosenttia vastaajista oli naisia ja 22 prosenttia miehiä. Vastaajien perheen koko oli keskimäärin 3,9 henkeä. Yli neljän hengen talouksia oli 14 prosenttia ja alle neljän 29 prosenttia. Loput eli 57 prosenttia olivat neljän hengen talouksia.

Talouksissa 94 prosentissa työssäkäyviä oli vähintään yksi ja 82 prosentissa kaksi. Matalaa työttömyysastetta aineiston joukossa selittää se, että usein työtön saattaa hoitaa lapsiaan kotona. Aineisto ei työttömyysasteen osalta vastaa Lahden kaupungin väestön työttömyysastetta (www.lahti.fi, 2012d).

Yli seitsemänvuotiaita lapsia oli 42 prosentilla vastaajista, kolmesta seitsemäänvuotiaita 78 prosentilla ja alle kolmevuotiaita 45 prosentilla vastaajista. Vastaajien iät vaihtelivat 26 ja 45 ikävuoden välillä keskiarvon ollessa 35.

4.4.1 Ikä

Vastaajat olivat syntyneet vuosina 1967 – 1986. Aineisto kattoi 17 eri syntymävuotta. Nämä yhdistettiin neljäksi eri luokaksi viiden vuoden porrastuksin taulukon 1 mukaan.

Taulukko 1: Vastaajien ikäjakauma

Ikäluokka	Selitys	N
1	Alle 30	7
2	30 - 34	16
3	35 - 40	17
4	Yli 40	9

4.4.2 Tulot

Perheiden tulot olivat hyvin keskittyneitä 2000 ja 2500 euron välille. Vastaajien tuloluokan keskiarvo oli 6,8, mikä tarkoittaa noin 1900 euron nettotuloja. Keskihajonta oli 1,1, eli noin 550 euroa. Aineistossa oli vain vähän tuloasteikon ääripäihin sijoittuvia vastauksia, joten tuloluokkia yhdisteltiin kolmeen luokkaan, jotka näkyvät taulukosta 2.

Taulukko 2: Yhdistetyt tuloluokat

Tuloluokka	Luokan arvo	N
6	Alle 2000 euroa	12
7	2000-2500 euroa	27
8	Yli 2500 euroa	10

4.4.3 Kunnallinen päiväkotiki

Tarkasteltaessa usean muuttujan välisiä yhteyksiä, yksinkertaisin tapa on käyttää korrelaatiomatriisia, joka toimii kun muuttujia on vähän. Faktoriansalyysi on kehitetty useampien muuttujien tarkasteluun. Faktoriansalyysissa yritetään selvittää, minkä muuttujien vaihtelu vaikuttaa toisiin, eli mitkä ovat samankaltaisia eli toisistaan riippuvia ja toisaalta, mitkä ovat toisistaan riippumattomia. Ne muuttujat, joiden tulokset ovat toisistaan riippuvia, yhdistetään faktoreiksi. Analyysin avulla pyritään siis etsimään eri muuttujia, jotta ne voitaisiin yhdistää. Tässä yleensä kuitenkin tarkkuus vähenee. (Nummenmaa, 2009, 397)

Kysyttäessä mielipiteitä kunnallisista päiväkodeista faktoriansalyysilla löytyi kolme selvää faktoria. Ensimmäisen faktorin mukaan tarpeeksi pienissä

ryhmissä tapahtuva hyvin johdettu toiminta, rauhallinen hoito ja hyvä ilmapiiri riittävällä määrällä motivoitunutta henkilökuntaa ovat vastauksissa yhteneviä. Yhteistä tekijää haettaessa todetaan, että riittävä määrä motivoitunutta henkilökuntaa pystyy luomaan hyvän ja rauhallisen ilmapiirin. Yhteiseksi tekijäksi siis muodostuu johdon ja henkilökunnan asenne.

Toisen faktorin mukaan vastaajat, jotka kokevat, että heidän lapsensa huomioidaan, pitävät myös hinta-laatusuhdetta ja ruokaa hyvänä sekä päiväkoteja tarpeeksi pieninä ja hoitoa laadukkaana. Väitteet voidaan yhdistää kokonaisuudeksi, jossa hoitoa pidetään hyvänä.

Kolmas faktori liittyy päiväkodin viestintään vanhempien suuntaan. Tiedotus ja yhteydenpito kotiinpäin ovatkin suurelta osin samoja asioita, jotka voidaan ryhmitellä viestintä-teeman alle.

Uudet muodostetut summamuuttujat ovat

- Henkilökunnan asenne on hyvä ja toimiva
- Hoito on kokonaisuudessaan hyvää
- Viestintä päiväkodin ja kodin välillä on toimivaa

Henkilökunnan asenne on vastaajien mukaan 2,2, keskihajonnalla 0,6. Taulukossa 3 on ”henkilökunnan asenne” -muuttujassa yhdistetty summamuuttujan luokat kokonaisluvuiksi. Lähes eri mieltä väitteestä oli yksi vastaaja, ja täysin eri mieltä ei yksikään.

Taulukko 3: Henkilökunnan asenne

Henkilökunnan asenne on hyvä ja toimiva		
Vastaus	Selitys	N
1	Täysin samaa mieltä	7
2	Lähes samaa mieltä	20
3	Ei samaa eikä eri mieltä	21
4	Lähes eri mieltä	1

Näin ollen henkilökunnan asenteen hyväksi näki 14 prosenttia ja melko

hyväksi 41 prosenttia vastaajista, yhteensä vähintään melko hyväksi siis 55 prosenttia

Väite ”Hoito on kokonaisuudessaan hyvää” saa keskiarvon 2,2, keskihajonnan ollessa 0,6. Heikointa vastausta ei antanut kukaan vastaajista. Taulukossa 4 on listattu summamuuttujan vastaukset. Taulukosta nähdään, että hoitoa hyvänä tai melko hyvänä pitää 69 prosenttia.

Taulukko 4: Hoidon hyvyys

Hoito on kokonaisuudessaan hyvää		
Vastaus	Selitys	N
1	Täysin samaa mieltä	7
2	Lähes samaa mieltä	27
3	Ei samaa eikä eri mieltä	13
4	Lähes eri mieltä	2

Viestinnän toimivuudesta kertova muuttuja sai keskiarvon 2,1, keskihajonnan ollessa 0,8, eli tässä muuttujassa vastaukset vaihtelivat hieman enemmän kuin kahdessa muussa summamuuttujassa. Jälleen kukaan ei ollut täysin eri mieltä viestinnän toimivuudesta. Viestintää melko huonona piti 8 prosenttia ja hyvänä tai melko hyvänä 71 prosenttia. Frekvenssit löytyvät taulukosta 5.

Taulukko 5: Viestinnän toimivuus

Viestintä kodin ja päiväkodin välillä on toimivaa		
Pyöristetty arvosana	Selitys	N
1	Täysin samaa mieltä	7
2	Lähes samaa mieltä	28
3	Ei samaa eikä eri mieltä	10
4	Lähes eri mieltä	4

Avoimessa kysymyksessä kysyttiin ongelmia, joita vastaajat näkevät kunnallisissa päiväkodeissa. Jonkun ongelman näki 78 prosenttia vastanneista. Useimmin esiin nostetut ongelmat olivat (42 prosentin mielestä) liian isot ryhmäkoot sekä koko päiväkotien suuret koot. ”Kunnalliset päiväkodit ovat liian suuria yksiköitä”, ”lapsia on

kokonaisuudessaan paljon”, ”suuret levottomat ryhmät” ja ”maksimimäärä tai liikaa lapsia yhtä hoitajaa kohden” olivat vanhempien huolenaiheina. Eräs vastaus kritisoi, että kun ryhmässä on lain sallima maksimimäärä 7 lasta per hoitaja (yli 3-vuotiailla), ”niin silloin ei voi mitenkään hoito olla niin laadukasta kuin annetaan teoriassa ymmärtää. Vaikka henkilökunta olisi kuin ammattitaitoista tahansa..”

Toiseksi useimmin avoimeen kysymykseen vastanneita vanhempia huolestutti *”hoitopaikkojen riittämättömyys” ja ”tilojen vanhuus ja kunto”*. 37 prosenttia toi esiin rakennuksiin ja tilojen huonoon kuntoon sekä liian vähäisiin hoitopaikkoihin liittyvät huolensa. Erään vastaajan mukaan *”omassa kaupunginosassa ei vapaana paikkoja, kun lapsia perheessä enemmän kuin 1”*.

Useassa vastauksessa huolenaiheena olivat henkilökunnan riittämättömyys ja suuri vaihtuvuus. Sairastapauksissa sijaisia ei vastausten mukaan aina saada ja silloin henkilökuntaa on liian vähän. Vastauksissa pidettiin päiväkotitoimintaa myös ”laitosmaisena” ja eri tasoisena eri paikkojen välillä. Muutamassa vastauksessa kritisoitiin huonoa tiedottamista.

Väitteet hoidon joustavuudesta ja päiväkotien tiloista eivät korreloineet muiden kanssa. Hoidon joustavuus on käsitteenä epämääräinen ja jokaisen vastaajan itsensä määrittelemä, joten korreloimattomuus selittynee sillä. Päiväkotien tilojen kunto on selvästi muista riippumaton kysymys, sillä tilat eivät liity hoidon hyvyteen, henkilökunnan asenteeseen eivätkä viestintään.

4.4.4 Yksityinen päiväkot

Faktorianalyysillä kaikki väitteet latautuivat samalle faktorille. Näin ollen vastaajien vastaukset olivat hyvinkin yhteneviä ja kuvaavat kokonaismielikuvaa yksityisistä päiväkodeista. Uusi summamuuttuja

voidaan esittää muodossa: ”Yksityiset päiväkodit ovat mielestäni hyviä hoitopaikkoja”.

Muodostetussa summamuuttujasta mielipide yksityisistä päiväkodeista oli 43 prosentissa vastauksia melko tai täysin positiivinen. Summamuuttujassa loppujen 57 prosentin mielikuva oli neutraali tai heillä ei ollut mielikuvaa. Keskiarvo muuttujalle oli 2,2 keskihajonnan ollessa 1,0. Yksittäisistä väitteistä ainoastaan hinta-laatu-suhteen hyvydestä kysyttäessä osa vastaajista oli vastannut olevansa täysin eri mieltä, missään muussa vastauksessa täysin eri mieltä ei ollut kukaan. Hinta-laatu-suhde latautuukin kaikkein pienimmällä latauksella.

Kysyttäessä yksityisen päivähoidon ongelmista avointen vastausten avulla, määrä oli selvästi pienempi kuin kysyttäessä kunnallisten päiväkotien ongelmista, yhteensä 41 prosenttia kaikista vastaajista. Iso osa ilmoitti, että koska kokemusta yksityisistä päiväkodeista ei ole, kysymykseen on hankala vastata. Vastauksissa korostui kuitenkin ennen kaikkea korkea hinta, jota ongelmana piti 45 prosenttia kysymykseen vastanneista. Huolissaan oltiin myös laiminlyönneistä hoidossa sekä siitä, *”valvotaanko niitä samalla tavalla kuin kunnallisia hoitopaikkoja”*. Jotkut vastaajista näkivät, että *”yksityisiä päiväkoteja ei voi niputtaa yhteen”,* vaan niissäkin *”tasot vaihtelee hyvin paljon.”*

4.4.5 Ruoka

Ruokaan liittyvät kysymykset jakoutuivat faktorianalyysin mukaan kahteen faktoriin. Vastaajat, jotka halusivat olla selvillä ruoan alkuperästä, olivat myös sitä mieltä, että ruoka pitäisi tehdä alusta asti päiväkodissa. Lisäksi ruoan laatu oli näille vastaajille tärkeää. He myös halusivat lasten saavan osallistua ruoanlaittoon.

Näin ollen ensimmäinen faktori kuvaa, että samat vastaajat arvostivat sellaista laadukasta ja itse tehtyä ruokaa, jonka valmistuksessa lapset

saisivat olla mukana, ja näille kerrotaisiin ruoan alkuperästä. Kaiken kaikkiaan selittävät tekijät ovat tietämys ruoan matkasta pelloilta pöytään ja osallistuminen sen tekemiseen. Tällöin ruokaa pidetään myös laadukkaana.

Päiväkodin tällä hetkellä tarjottavan ruoan laatu ja tietämys kulloinkin tarjottavasta ruoasta latautuvat myös omalle faktorilleen. Faktori 2 kuvaa, että vanhemmat, jotka olivat selvillä päiväkodin ruokatarjonnasta, pitivät ruokaa laadukkaana. Alkuperäiset vastaukset näkyvät taulukosta 6.

Taulukko 6: Ruokakysymysten faktorianalyysi

Rotated Factor Pattern		
	Factor1	Factor2
Ruoan hyvä laatu päiväkodissa on minulle tärkeää	0.67596	0.12250
Haluaisin, että päiväkodissa tehtäisiin ruoka alusta asti paikan päällä	0.64671	-0.42495
Lasten pitäisi saada osallistua ruoanlaittoon	0.69610	0.33919
Lapsille pitäisi kertoa enemmän, mistä syömämme ruoka on peräisin	0.85752	-0.23280
Tiedän, millaista ruokaa päiväkodissa kulloinkin tarjotaan	0.21512	0.52580
Päiväkodin ruoka on laadultaan ja maultaan hyvää	-0.23756	0.79530

Ruokakysymyksistä muodostetut summamuuttujat ovat

- Ruokaan pitäisi kaiken kaikkiaan panostaa resursseja
- Päiväkodin ruoka on tällä hetkellä laadukasta

Ensimmäisen summamuuttujan keskiarvoksi asteikolla 1-5 tuli 2,2 hajonnalla 0,7. Vastaajat, joiden mielestä ruoka on nyt laadukasta, arvioivat väittämän ruoan laadusta keskiarvolla 2,1.

Uudet summamuuttujat eroavat toisistaan siinä, että ensimmäisen faktorin muodostaneet neljä kysymystä kartoittivat vanhempien mielikuvia ja toiveita sekä sitä, mitä vastaajat näkevät tärkeänä. Kaksi muuta kysymystä viittasivat selkeästi olemassa olevaan tilanteeseen, eli vanhempien mielipiteeseen päiväkotien tämänhetkisestä ruokatarjonnasta.

4.4.6 Koko

Yli kolmasosa eli 35 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että päiväkodin kokonaislapsimäärällä ei ole merkitystä. Lähes yhtä suuri osuus eli 37 prosenttia piti alle 50 lapsen päiväkotia parhaana vaihtoehtona. Yhteensä 61 prosenttia oli sitä mieltä, että 75 lasta on maksimikoko päiväkodille. Annetuista vastausvaihtoehdoista päiväkodin koolle keskiarvoksi muodostui enintään 63 lasta.

Alle kolmevuotiaiden lasten ryhmien enimmäiskooksi vastaajat ilmoittivat keskimäärin kahdeksan lasta. Keskihajonnaksi muodostuu 2,4 ja valmiiksi annetuista kuudesta vaihtoehdosta ainoastaan kolmea vaihtoehtoa vastattiin, ja vain neljälle prosentille vastaajista ryhmäkoolla ei ollut merkitystä. Viiden lapsen ryhmiä maksimina pitivät 35 prosenttia ja enintään kymmenen lapsen ryhmiä yhteensä 96 prosenttia vastaajista. Vastausvaihtoehdot olivat, 5, 10, 15, 20, 25 ja ei merkitystä. Kysymys olisi varmasti kannattanut muodostaa tiheämmällä skaalalla tarkemman tuloksen selvittämiseksi.

Yli kolmevuotiaiden maksimiryhmäkooksi omasta vastaajat kertoivat keskimäärin 14 lasta, keskihajonnan ollessa 3,0. Jälleen neljä prosenttia ei pitänyt ryhmien kokoa merkittävänä. Alle kymmenen lapsen ryhmiä toivoi 24 prosenttia vastaajista. Yleisin vastaus oli alle 11-15 lapsen ryhmä, jonka parhaaksi näki 63 prosenttia. Yhteensä siis alle 15 lapsen ryhmiä halusi 87 prosenttia vastaajista.

4.4.7 Yksityisen päiväkodin kiinnostavuus

Kuten taulukosta 7 nähdään, tietämys ja houkuttelevuus yksityisistä päiväkodeista korreloivat keskenään. Muuttujat voidaan siis yhdistää summamuuttujaksi, joka kertoo miten hyvin vastaajat todellisuudessa tuntevat Lahden yksityiset päiväkodit ja miten houkuttelevana vaihtoehtona he näitä pitävät.

Taulukko 7: Yksityisen päiväkodin kiinnostavuus

Factor Pattern	
Vastaa väittämiin	Factor1
Lahden yksityisten päiväkotien (12 kpl) toiminta on minulle tuttua	0.72332
Yksityinen päivähoito on mielestäni kiinnostava vaihtoehto	0.91688
Olisin valmis käyttämään lapseni hoitoon yksityistä päiväkotia	0.83521

37 prosenttia vastaajista pitää yksityistä päiväkotia vain vähän tai ei ollenkaan kiinnostavana ja lähes yhtä suuri osuus eli 39 prosenttia melko kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana vaihtoehtona. Kuten prosenttien jakautumisesta voi nähdä, vastausten hajonta oli melko suurta, 1,2 ja keskiarvoksi muodostui 3,1.

Tuttuus Lahdessa toimivista yksityistä päiväkodeista oli vähäistä. 57 prosenttia ei tuntenut näiden päiväkotien toimintaa lainkaan ja 68 prosenttia vähän tai ei lainkaan. Keskiarvo oli 3,9 ja hajonta 1,5.

52 prosenttia olisi valmis käyttämään yksityistä päiväkotia lastensa hoitoon, kun taas 25 prosenttia ei.

4.4.8 Matka

Etäisyyttä päiväkotiin kysyttiin sekä matkana että aikana. Matkat vaihtelivat kymmenestä metrissä kahdeksaan kilometriin keskiarvon ollessa 2,0 kilometriä. Hajonta oli kuitenkin iso, 2,0, ja 82 prosentilla matka olikin alle keskiarvon 2 kilometriä. Tällöin keskiarvon käyttäminen ilmiön kuvaamiseen ei ole perusteltua. Taulukkoon 8 on luokiteltu tämänhetkiset hoitomatkat.

Ajallisesti vastaajat käyttivät keskimäärin hieman alle 7 ja puoli minuuttia. Myös tässä hajonta oli suurta, 5,0. Viidessä minuutissa tai vähemmässä selvisi 58 prosenttia vastaajista, kun 38 prosentilta matka vei 10 minuuttia tai yli. Luokat yhdistettiin kahdeksi ryhmäksi, 5 minuuttia tai alle sekä yli 5 minuuttia.

Taulukko 8: Matka päiväkotiin

Matka	Prosenttiosuus vastauksista
Alle 1 km	41
1 – 2 km	41
Yli 2 km	18

Vastaajista 78 prosenttia oli sitä mieltä, että tärkein etäisyys päiväkotiin on matka kotoa hoitopaikalle. Toisella sijalla etäisyyttä työpaikalle ja poikkeamaa työmatkan varrelta pidettiin suurin piirtein samanarvoisina. Kilometrin matkan hyväksyy 91 prosenttia, kahden kilometrin 73 prosenttia, viiden kilometrin 51 prosenttia ja kymmenen kilometriä 13 prosenttia. Keskiarvo hyväksyttävälle maksimimatkalle oli 4,6 kilometriä.

Ajallisesti vastaajat olivat valmiita käyttämään maksimissaan keskimäärin hieman alle 15 minuuttia keskihajonnan ollessa 6 minuuttia. 10 tai 15 minuuttia maksiminaan pitäviä on 67 prosenttia vastaajista. Kahdeksan prosenttia on valmis käyttämään matkaan aikaa puoli tuntia. Suurimmalle osalle, eli 77 prosentille vastaajista päiväkotimatkaan kuluva aika on matkan pituutta ratkaisevampi tekijä.

4.4.9 Erikoistuminen ja oheistoiminta

Kysyttäessä kiinnostusta päiväkodin erikoistumiseen johonkin tiettyyn toimintoon, vastausten määrä oli rajattu kahteen, jolloin vastaajat saivat valita itselleen kaksi tärkeintä. Hieman yli puolet, eli 53 prosenttia oli sitä mieltä, että päiväkodin ei tarvitse olla erikoistunut mihinkään. 32 prosenttia toivoi liikuntaan ja 28 prosenttia luontoon ja ympäristöön erikoistunutta päiväkotia. Taiteita toivoi 15 ja kieliä 9 prosenttia. Myös pedagogiikkaan ja ruokaan erikoistuneilla päiväkodeilla oli kannattajansa. Uskontopäiväkotia ei halunnut kukaan vastanneista.

Tarkentavissa vastauksissa vastaajat olivat sitä mieltä, että varsinaisesti erikoistua eri tarvitse, vaan että *”monipuolisuus on tärkeämpää kuin erikoistuminen”* ja että *”luonto, ympäristö, luomu, taide ja miksei*

liikkuminenkin on ihan jees”. Erään vastaajan mielestä päiväkotia voisi erikoistua johonkin lapsen kehityksen osa-alueeseen ilman uskonnollisia tai kulttuurisia painotuksia.

Kysyttäessä, mitä muuta päiväkodin varsinaiseen toimintaan liittymätöntä oheistoimintaa vastaajat pitivät toivottavina, päiväkotilasten kerhoja ja koululaisten iltapäiväkerhoja toivoi molempia 54 prosenttia vastanneista. Vanhempien ryhmiä halusi 15 prosenttia. Saman verran vastaajia kiinnostivat tilojen vuokraus niiden iltakäyttö. Erilaisia kursseja tai koulutuksia toivoi 13 prosenttia. Kahtakymmentä yhtä prosenttia eivät oheistoiminnat kiinnostaneet. Avoimissa vastauksissa toivottiin *”vanhemmuutta tukevia asioita”* ja *”tarvittaessa mahdollisuutta maksulliseen iltahoitoon”*. Jonkinlaista oheistoimintaa toivoi 79 prosenttia vastanneista.

4.4.10 Kunnallisten ja yksityisten päiväkotien vertailu

Koska vastaajien mielikuvia tiedusteltiin kunnallisten ja yksityisten päiväkotien osalta täsmälleen samoilla väitteillä, seuraavaksi nämä käydään läpi ja verrataan vastauksien keskiarvoja kohta kohdalta. Jos hajonnassa tulee suuria eroja, nämä mainitaan erikseen. Keskiarvot kuvaavat siis aiemmin mainittuja numeroarvoja seuraavasti:

- 1 = Täysin samaa mieltä
- 2 = Lähes samaa mieltä
- 3 = Ei samaa eikä eri mieltä
- 4 = Lähes eri mieltä
- 5 = Täysin eri mieltä

Taulukosta 9 nähdään korrelaatiot väitteistä huomioidaanko lapsen yksilöllisyys ja erityisvaatimukset riittävästi. Myös muut alla olevat korrelaatiot ja keskiarvovertailut on tulkittu samanlaisten taulukoiden avulla.

Taulukko 9: Korrelaatio väitteestä yksi

Simple Statistics			
Variable	N	Mean	Std Dev
Yksityinen	49	2.10204	1.02561
Kunnallinen	49	2.06122	0.82685
Pearson Correlation Coefficients, N = 49 Prob > r under H0: Rho=0			
	Kunnallinen		
Yksityinen		-0.00752	
		0.9591	

Keskiarvo tiedotuksessa kunnallisessa oli 2,1 ja yksityisissä 2,2.

Vastaajat näkivät kunnallisen päivähoidon (ka. 1,9) jonkin verran yksityistä (ka 2,1) joustavammaksi.

Vastaajien mielestä kunnallinen henkilökunta (ka. 2,1) on yksityistä (ka. 1,8) motivoituneempaa. Yksityisen hajonta 1,0 oli lähes kaksinkertainen kunnalliseen 0,5 verrattuna.

Päiväkotien ammattimaisessa johtamisessa kunnallinen sai vastaajilta arvosanan 1,6 ja yksityinen 2,2.

Kunnallisten päiväkotien ilmapiiri (ka. 1,7) arvioitiin paremmaksi kuin yksityisten (2,2).

Kunnallinen hoito (ka. 1,7) nähtiin yksityistä (2,0) laadukkaammaksi.

Kunnallinen hinta-laatu-suhde (ka. 2,1) oli jälleen alempi kuin yksityisen (ka. 2,5).

Kunnallisten päiväkotien ryhmäkoot (ka. 3,2) nähtiin selvästi liian suurina verrattuina yksityisiin (ka. 2,2). Yksityisen osalta hajonta on 1,1 ja kunnallisen osalta hieman suurempi 1,2.

Kunnallisissa päiväkodeissa (ka. 2,0) ruoan koettiin olevan parempaa kuin

yksityisissä (ka. 2,2).

Yksityisten päiväkotien hoito (ka. 2,2) koettiin kunnallista (ka. 2,4) rauhallisemmaksi ja kiireettömämmäksi.

Yksityinen ja kunnallinen puoli nähtiin tasaveroisina (ka. 2,2) päiväkotien tilojen suhteen.

Vastaajien mielestä henkilökuntaa on lapsilukuun nähden paremmin yksityisellä puolella (ka. 2,3) kuin kunnallisella (ka. 2,7).

Kunnallisten päiväkotien (ka. 2,0) koettiin pitävän hieman parempaa yhteyttä vanhempiin päin kuin yksityisten (ka. 2,1).

Selvin ero vastausten välillä muodostui kysyttäessä päiväkodin koosta. Vastaajat olivat keskimäärin lähes samaa mieltä (ka. 2,0) väitteestä, että yksityiset päiväkodit ovat tarpeeksi pieniä. Saman väittämän keskiarvoksi kunnallisista päiväkodeista muodostui 3,2.

Yksityinen päiväkoti nähtiin kunnallista parempana ryhmäkoon, henkilökunnan määrän, päiväkodin koon ja hoidon kiireettömyyden suhteen. Yksityisen päiväkodin osalta keskihajonta oli myös pääsääntöisesti kunnallista suurempi.

4.4.11 Ristiintaulukoinnit

Ristiintaulukoinnin taulukkoa kutsutaan myös kontingenssitauluksi. Taulussa esitetään, kuinka monta muuttujan x luokan havainnoista kuuluu mihinkin y-muuttujan luokkaan. Frekvenssit esitetään usein prosentuaalisina. (Nummenmaa, 2009, 305)

Ristiintaulukointia oli mahdollista käyttää muutamien muuttujien analysointiin. Koska vastausmäärä oli niin pieni, useampaan ryhmään

jakautuneilla vastauksilla oli niin pieni frekvenssi, että luotettavia johtopäätöksiä niistä ei ole mahdollista tehdä.

Taulukoon 10 on ristiintaulukoitu yksityisen päiväkodin kiinnostavuudesta kertova summamuuttuja sukupuolen mukaan, koska haluttiin tutkia, vaikuttaako sukupuoli mielikuvaan yksityisistä päiväkodeista. Tulokset on ilmaistu lähimpään kokonaislukuun pyöristettyinä prosentteina. Taulukosta nähdään, että miehet suhtautuvat yksityisiin päiväkoteihin hieman naisia negatiivisemmin. Saman kertoo toki keskiarvojen vertailu, mutta ristiintaulukoinnilla tulokset saadaan tarkemmin esiin. Eri mieltä väitteestä on 63 prosenttia miehistä, kun naisista taas 39 prosenttia.

Taulukko 10: Sukupuolten erot näkemyksissä yksityiseen päiväkotiin

Yksityiset päiväkodit ovat mielestäni hyviä hoitopaikkoja		Sukupuoli		Total
		Mies	Nainen	
Täysin samaa mieltä	%	0	11	
Lähes samaa mieltä	%	27	21	
Ei samaa eikä eri mieltä	%	9	39	
Lähes eri mieltä	%	45	18	
Täysin eri mieltä	%	18	11	
Total	Frequency	100 11	100 38	49

Ristiintaulukoimalla haluttiin selvittää myös, miten eri-ikäiset vastaajat suhtautuivat yksityisiin päiväkoteihin (taulukko 11). Keskimäärin positiivisimmin suhtautuivat yli 40-vuotiaat keskiarvolla 3,3. Lisäksi heidän vastaustensa hajonta oli pienin. Varauksellisimmin suhtautuivat 30-40-vuotiaat, joista noin 40 prosenttia oli eri tai lähes eri mieltä väitteestä. Keskiarvot eivät kuitenkaan olleet mitenkään merkittävän erilaisia, vaan vaihtelivat eri ikäluokissa välillä 2,9 – 3,3.

Taulukko 11: Iän vaikutus suhtautumisessa yksityisiin päiväkodeihin

Yksityiset päiväkodit ovat mielestäni hyviä hoitopaikkoja						
		Ikä				Total
		<30	30-34	35-40	>40	
Täysin samaa mieltä	%	0	0	18	11	
Lähes samaa mieltä	%	43	25	12	22	
Ei samaa eikä eri mieltä	%	29	38	29	33	
Lähes eri mieltä	%	14	25	24	33	
Täysin eri mieltä	%	14	13	18	0	
Total	Frequency	100 7	100 16	100 17	100 9	49

Ristiintaulukoimalla tulojen mukaan näkemykset yksityisistä päiväkodeista haluttiin selvittää, vaikuttavatko tulot vastaajien mielipiteisiin. Tämä tieto nähdään taulukosta 12. Hajonnat vaihtelevat hieman, mutta keskiarvo on joka luokassa 3,1, eli lähes täysin neutraali. Tulot eivät vaikuta mielipiteeseen yksityisistä päiväkodeista

Taulukko 12: Tulojen vaikutus suhtautumisessa yksityisiin päiväkodeihin

Yksityiset päiväkodit ovat mielestäni hyviä hoitopaikkoja					
		Tulot			Total
		<2000	2000-2500	>2500	
Täysin samaa mieltä	%	0	11	10	
Lähes samaa mieltä	%	25	26	10	
Ei samaa eikä eri mieltä	%	42	22	50	
Lähes eri mieltä	%	33	22	20	
Täysin eri mieltä	%	0	19	10	
Total	Frequency	12	27	10	49

4.4.12 Maksuhalukkuus

Vastaajilta tiedusteltiin, minkä verran he olisivat valmiita maksamaan yksityisestä päivähoidosta. Kaikkien vastausten perusteella keskiarvoksi maksuhalukkuudesta muodostui 266 euroa, kun pienin mahdollinen valinta oli 254 euroa. Hajonta oli varsin pientä, 23 euroa. Kotitalouden tulot eivät selitä halukkuutta maksaa päivähoidosta, kuten taulukosta 13 nähdään. Keskiarvot eri tuloluokissa eroavat alle kymmenellä eurolla. 350 euroa tai enemmän on valmis maksamaan 10 prosenttia vastanneista ja 300 euroa tai yli yhteensä 31 prosenttia.

Taulukko 13: Maksuhalukkuus tulojen mukaan

Tulot	Mean	N
<2000	259	9
2000-2500	268	26
>2500	267	10

Kokonaismielikuva yksityisistä päiväkodeista ei korreloi maksuhalukkuuden kanssa, kuten ei myöskään yksityisen hoidon kiinnostavuus. Vahva korrelaatio 0,94 sen sijaan syntyy, kun tutkitaan maksuhalukkuuden ja päiväkodin erikoistumisasteen yhteyttä. Ne vanhemmat, jotka eniten toivoivat päiväkodin erikoistuvan johonkin, olisivat siitä valmiita maksamaankin. P-arvo oli 0,012, joten yhteys on tilastollisesti melkein merkitsevä.

Kaiken kaikkiaan maksuhalukkuutta kysyttäessä vastaukset ovat niin keskittyneitä ensimmäiseen luokkaan (254 euroa), että korrelaatiota ei juuri synny minkään muun väittämän kanssa. Tämä yhdessä pienen otoksen kanssa aiheuttaa sen, että mahdolliset pienetkin korrelaatiot eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

4.5 Tutkimustulosten yhteenveto

Kun vastaajia pyydettiin arvioimaan yksityisiä ja kunnallisia päiväkodeja viisiportaisella Likertin asteikolla täsmälleen samojen väitteiden osalta, kunnallinen päiväkotitoimi näyttöytyi hieman parempana. Molemmista päiväkodeista vastaajilla oli positiivinen mielikuva, eikä suuria eroja näkemyksissä syntynyt. 43 prosentilla vastaajista oli yksityisistä päiväkodeista positiivinen tai melko positiivinen mielikuva loppujen ollessa neutraaleja tai ilman mielipidettä.

Tulosten perusteella vastaajat eli Lahden Pohjois- ja Itäosien kunnallisten päiväkotien asiakkaat arvostavat yksityisissä päiväkodeissa erityisesti pieniä ryhmäkokoja, pieniä päiväkodeja sekä hoidon kiireettömyyttä ja rauhallisuutta. Pieniin ryhmäkokoisiin liittyy myös se seikka, että

henkilökunnan määrä oli mielipiteiden mukaan parempi yksityisissä päiväkodeissa. Toisin sanoen yhtä hoitajaa kohti nähtiin olevan vähemmän lapsia.

Maksuhalukkuus ja halukkuus päiväkodin erikoistumiseen korreloivat keskenään, joten ne, jotka halusivat päiväkodin erikoistuvan johonkin, olivat siitä myös valmiit enemmän maksamaan. Erikoistumista päiväkodilta toivoi noin puolet vastaajista, samoin kuin jonkinlaista oheistoimintaa päiväkotitoiminnan yhteyteen. Puolet vastaajista olisi myös valmis käyttämään yksityisen päiväkodin palveluja. Puolet vastaajista ei käyttäisi yli viiden kilometrin päässä olevaa päiväkotia.

Faktorianalyysin avulla muodostetut summamuuttujat sekä maksuhalukkuuden ja erikoistumisasteen yhteys olivat ainoat keskenään korreloivat muuttujat. Muilta osin yhteneväisyyksiä vastauksissa ei löytynyt.

5 Johtopäätökset ja pohdinta

Seuraavaksi käsittelen tutkimuksen tuloksia teorian pohjalta sekä pohdiskelen tutkimukseen liittyviä johtopäätöksiä. Viitekehyksenä on teoriaosuudessa läpikäyty Porterin viiden kilpailuvoiman malli yrityksen kannalta sekä Porterin ja Grantin näkemys differoinnista.

Käytännössä tuloksia on kerätty ja analysoitu yhdistelmäanalyysia (Grant, 2002, 284) silmälläpitäen. Pieni vastausmäärä ja näin ollen niistä muodostuneet pienet luokkakoot eivät kuitenkaan antaneet mahdollisuutta kovin kattavasti vertailla eri hypoteettisia ominaisuuksia. Jotain kuitenkin saatiin selville, mutta kattava yhdistelmäanalyysin käyttö vaatisi tutkimuksen isommalle vastaajajoukolle ja mahdollisesti tarkempia kysymyksiä toivottavista ominaisuuksista. Nyt korrelaatiot olivat hyvin pieniä ja merkitsevyydet suuria. Toisin sanoen yleistä ei voi luotettavasti tehdä.

5.1.1 Alalle tulon esteet

Päiväkodeilla, kuten muillakin yrityksillä, on kiinteät kustannuksensa. Tuotantoa lisäämällä näiden osuutta on mahdollista laskea (Grant, 2004, 75). Tuotantoa lisäämällä, eli lasten määrää lisäämällä, päiväkotien ja ryhmien koot kasvavat.

Vastaajat näkivät yksityiset päiväkodit selvästi kunnallisia parempina niiden koon suhteen. Kunnalliset päiväkodit saivat ryhmien ja koko päiväkodin kokoihin liittyvistä väitteistä selvästi suurimmat keskiarvopisteet. Myös avoimet vastaukset tukivat päätelmää. Yleisenä huolenaiheena on, kuten Valtioneuvoston selonteossa (STM 2002:9, 12) todetaan, lapsiryhmien koko, eli ryhmät ovat liian isot. Vaikka selonteko on jo kymmenen vuotta vanha, sama asia pätee edelleen ja ainakin tämän tutkimuksen tulosten perusteella nykyisen kokoiset kunnalliset päiväkodit

ovat vanhempien mielestä liian isoja, kuten myös ryhmien koot.

Myös uudemmissa julkaisuissa on lapsiryhmien kokoon kiinnitetty huomiota (Hujala et al., 2006). Näin ollen tätä kymmenen vuotta vanhaa ongelmaa ei ole edelleenkään ratkaistu. On myös mahdollista, että vanhempien toiveet ryhmäkokojen suhteen ovat epärealistisia.

Yksityiset päiväkodit nähdään tässä suhteessa selvästi parempina ja mielikuva niitten koosta sijoittui vastauksissa neutraalin ja positiivisen välimaastoon.

Jos siis kunnalliset päiväkodit haluavat nostaa profiiliaan ja parantaa mainettaan, yksinkertaisin ratkaisu siihen on pienentää lapsiryhmien kokoja. Vastaajien toiveet maksimissaan kahdeksasta alle kolmevuotiaan ja neljäntoista yli kolmevuotiaan ryhmistä ovat aika kaukana tämän hetken ryhmäko'oista.

Luonnollisesti ryhmäkoon pienentämisestä seuraa se, että henkilökuntaa on oltava enemmän. Tämä taas lisää kustannuksia. Koska yksityinen päivähoito on kunnille kunnallista päivähoitoa edullisempaa, kustannustehokkaammaksi tulisi varmasti osoittaa enemmän määrärahoja yksityiselle sektorille.

En missään nimessä ole sitä mieltä, että koko päivähoito pitäisi yksityistää, mutta mielestäni tilaa markkinoilla olisi kasvattaa yksityistä sektoria kunnallisen kustannuksella ja samalla kuluista säästäen. Yksityisen päivähoiton määrän kasvattaminen onnistunee helpoiten nostamalla kuntalisien määrää.

5.1.2 Neuvotteluvoima

Tutkittaessa asiakkaiden eli tässä tapauksessa päivähoitopalvelujen käyttäjien näkemystä heidän neuvotteluvoimastaan (Porter, 1979, 1)

nykyiseen päivähoitopaikkaan, vastaajilta olisi kannattanut kysyä heidän mielipidettään asiasta. Nyt se jäi lomakkeesta puuttumaan. Tiedusteltaessa mielipiteitä kunnallisista päiväkodeista eli käytännössä nykyisestä hoitopaikasta, avoimissa vastauksissa ilmaistu tyytymättömyys viittaa osittain siihen, että vastaajat saattavat kokea neuvotteluvoimansa pieneksi. Esimerkiksi jos toiminta tuntuu ”laitosmaiselta” ja ”tiedottaminen on huonoa”, voidaan näistä aistia tyytymättömyyttä ja kyvyttömyyttä itse vaikuttaa tilanteeseen. Paremmin olisi toki päästy analysoimaan, jos lomakkeessa olisi asiasta kysytty. Nyt asiasta ei saatu tarpeeksi tietoa kunnan johtopäätöksiä ajatellen.

Koska vanhemmat eivät juurikaan olleet tutustuneet Lahden yksityisiin päiväkoteihin, heidän suhteellinen neuvotteluvoimansa Grantin (2002, 81) mukaan on matala. Keskimäärin vastaajilla oli noin kaksi lasta, mikä tarkoittaa myös sitä, että perhekokonsa puolesta heidän neuvotteluvoimansa on pieni (Grant, 2002, 81). Mitä pienempi päiväkotitoiminta on, sitä parempi neuvotteluvoima yksittäisellä vanhemmalla varmasti on.

Se, ettei vanhemmilla teorioiden mukaan ole neuvotteluvoimaa, ei tarkoita sitä, etteikö vanhempia päiväkodeissa ja kaupungin päivähoitoelimissä kuunneltaisi. Jokainen mielipide ja kehitysehdotus on varmasti tärkeä.

En tiedä, miten paljon yksityiset päiväkodit ovat organisoituneet keskenään ja sitä kautta keskittäneet hankintojaan. Näin niiden kannattaisi tehdä, sillä mitä suuremmiksi asiakkaiden hankinnat muodostuvat, sitä halvemmiksi hinnat tulevat (Grant, 2002, 82). Toisaalta, jos yksityiset päiväkodit nähdään toistensa kilpailijoina, saattaa olla, ettei tämä toimi.

5.1.3 Korvaavat tuotteet

Jos oletetaan, että päivähoito tarkoittaa kodin ulkopuolella tapahtuvaa hoitoa, mahdolliset toistensa korvaavat palvelut ovat päiväkotihoito ja perhepäivähoito, tai joissain määrin näiden välimuoto

ryhmäperhepäivähoito.

Toisia vanhempia miellyttää päiväkotihoito, toisia pienimuotoisempi perhepäivähoito. Yksityisen päiväkodin on uskoakseni helpompi saada asiakkaita ensisijaisesti muista päiväkodeista ja vasta toiseksi perhepäivähoidon puolelta.

Toisaalta perhepäivähoidon pieniä lapsiryhmiä arvostavat saattavat arvostaa myös pieniä yksityisiä päiväkoteja kunnallisia enemmän, jolloin asiakkaita olisi mahdollista saada myös sieltä. Tähän kysymykseen tämä tutkimus ei kuitenkaan anna vastausta.

Näin ollen päiväkotihoidolle korvaava hoitomuoto on perhepäivähoito. Molemmille korvaava muoto on kotihoito. Vaikka kotihoito siis onkin korvaava, se ei juuri kilpaile muiden hoitomuotojen kanssa. Kuten tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, pienet ryhmäkoot ovat kilpailuetu (mm. Pilottitutkimus, 2011; STM 2002:9, 12), mikä tarkoittaa sitä, että yksityiset päiväkodit usein sijoittuvat ryhmäkooltaan, toiminnaltaan ja arvoiltaan kunnallisen päiväkotihoidon ja perhepäivähoidon väliin.

5.1.4 Viestintä

Viestintää kunnallisissa päiväkodeissa kodin ja hoitopaikan välillä pidettiin hyvänä. Onnistunut viestintä ja mielikuvien luominen tuotteen laadusta onkin hyvin tärkeää (Grant, 2002, 292). Kyselyssä, jossa vastaajilla ei ollut juurikaan tietämystä yksityisistä päiväkodeista, mielikuvat ratkaisevat. Nyt mielikuvat yksityisistä päiväkodeista olivat suurelta osin huonommat mitä itse koetut mielikuvat kunnallisista päiväkodeista.

Se, että voi vaikuttaa ihmisten mielikuviin, vaatii ensiksi päiväkoteja selvittämään, millä lailla ne haluavat olla ainutlaatuisia tai millä lailla jo ovat (Porter, 1991, 156). Jos yksityiset päiväkodit haluavat lisätä palveluidensa haluttavuutta, niiden on saatava ihmisten mielikuvat

muuttumaan positiivisempaan suuntaan, toisin sanoen viestimiskriteerejä (Porter, 1991, 179) on kehitettävä. Todennäköisesti tämä edellyttää yhteistyötä eri yrittäjien kesken, sillä varsinkaan pienemmillä päiväkodeilla ei varmasti ole resursseja kovin laajamittaiseen mielikuvamainontaan.

Mitä paremmin päiväkotit pystyvät analysoimaan asiakkaidensa tarpeet (Grant, 2002, 281), sitä helpompi myös markkinointia ja muuta viestintää on toteuttaa asiakkaiden suuntaan. Tosin, jos Lahdessakin pienet yksityiset päiväkodit toimivat jo täydellä kapasiteetilla, eikä niillä ole halua laajentua, niillä tuskin on kiinnostusta myöskään markkinoida palvelujaan.

5.1.5 Maksuvalmius

Asiakkaan maksuvalmius perustuu osittain siihen, miten korvaavia tuotteita on saatavissa. Jos haluttua palvelua ei muualta saa, niin perittävä hinta voi yleensä olla korkeakin. (Grant, 2002, 72)

Koska kyselyyn vastanneet kokivat kokonaisuutena yksityiset päiväkodit kunnallisia heikompina, myös maksuhalukkuus yksityisiin päiväkodeihin oli heikkoa. Jos siis yksityiset päiväkodit haluavat periä asiakkailta korkeampaa hintaa, niiden on luotava kilpailuetua differoinnin avulla. Selvästi tällä hetkellä kunnallisten päiväkotien asiakkaat eivät tämän tutkimuksen perusteella koe saavansa yksityisiltä päiväkodeilta sellaisia etuja, että he olisivat valmiit maksamaan enemmän.

5.1.6 Ruoka

Ruokaan liittyvät kysymykset ja niiden vastaukset eivät korreloineet muiden kysymysten kanssa. Vastaaajista 75 prosenttia väitti tietävänsä melko hyvin tai hyvin, millaista ruokaa päiväkodissa kulloinkin tarjotaan. Jälkeenpäin ajateltuna väite olisi pitänyt muotoilla toisin. Nyt nimittäin väitteestä jää sellainen kuva, että siinä kysytään, ovatko vastaajat selvillä

ruokalistasta.

Kysymyksen tarkoitus oli selvittää, ovatko vastaajat oikeasti tietoisia, millaisista raaka-aineista ja millaisissa olosuhteissa ruoka on lautaselle päätynyt. En usko 75 prosentin tietävän ruokatoimittaja Lahden Aterian toimintaperiaatteita ja ruoanvalmistusta niin tarkkaan. Jälkiviisaana voi todeta, että kysymyksellä haluttiin saada selville eri asiaa, kuin mitä siitä nyt todennäköisesti saatiin.

5.1.7 Differointi

Koska 68 prosenttia vastaajista tunsu Lahden yksityisten päiväkotien toimintaa vain vähän tai ei lainkaan, vastaukset yksityisiin päiväkoteihin liittyen perustuivat suurimmaksi osaksi mielikuville. Mielikuvat ovat kuitenkin erittäin suuria ostopäätöksen aiheuttajia (Grant, 2002, 280). Tutkimuksessa olikin tarkoituksena tutkia nimenomaan kunnallisen päivähoiton asiakkaiden näkemyksiä. Tulokset olisivat todennäköisesti olleet erilaisia, jos vastauksia olisi kysely myös yksityisten päiväkotien asiakkailta.

Vastaajien kokonaismielikuva yksityisistä päiväkodeista oli positiivinen ja moni olisi valmis käyttämään yksityisten päiväkotien palveluita. Tämä tarkoittaa sitä, että vastaajat pitävät yksityisiä päiväkoteja tervetulleina kilpailijoina kunnallisille päiväkodeille. Kuitenkin kunnalliset päiväkodit nähtiin kokonaisuutena yksityisiä parempina.

Tosin tämän kyselyn perusteella näyttää, että suurin osa vanhemmista ei olisi valmis maksamaan yksityisen päiväkodin palveluista yhtään enempää kuin kunnallisistakaan. Tämä on hieman ongelmallista yksityisten päiväkotien kannalta, sillä nykyisen tukijärjestelmän puitteissa ne eivät pysty kilpailemaan hinnalla (Haataja 2006, 51; teoksessa Repo & Kröger, 2009, 209). Kyselyyn vastatessaan ihmiset tosin saattavat ilmoittaa maksuhalukkuutensa mahdollisimman pieneksi, etteivät hinnat nousisi.

Todellinen maksuhalukkuus selvinnee ainoastaan käytännön kokeilemisen kautta.

Kysyttäessä henkilökunnan motivaatiosta, kunnallinen päiväkotinähtiin paremmaksi. Molempien keskiarvot olivat lähellä kakkosta, joka sanallisesti oli siis melko hyvä. Grant (2002, 279) näkee asiakaspalvelun palvelua täydentävänä palveluna, joka lasketaan aineelliseksi differoinniksi.

Vastaajat, jotka eniten halusivat päiväkodin erikoistuvan johonkin, olivat siitä myös valmiit enemmän maksamaan. Tämä oli odotettavissa, sillä differoidusta tuotteesta tai palvelusta on mahdollista periä korkeampaa hintaa (Porter, 1991, 152). Eniten erikoistumistoiveita tuli liikuntaan sekä luontoon ja ympäristöön liittyvistä päiväkodeista.

Tietyissä mielessä lasten päivähoito on massatuote, koska se käsittää yli 220 000 lasta (Säkinen & Kuoppala, 2011, 7). Massatuotantomarkkinoilla lisäpalvelut ja -tuotteet tuovat usein kilpailuetua (Grant, 2002, 289). Yli puolet vastaajista toivoi päiväkoteihin lasten ja koululaisten kerhoja. Koska tällaisille kerhoille tämän tutkimuksen perusteella on näinkin selkeä tilaus, kilpailuedun syntyminen tällaisen lisäpalvelun avulla on selvää.

Vastaajat toivoivat tällaisia kerhomahdollisuuksia kunnallisiin päiväkoteihin, sillä asiaa kysyttäessä sitä ei rajattu pelkästään yksityisiin päiväkoteihin. Oheistoiminta päiväkodin perustoiminnan lisäksi ei korreloinut maksuhalukkuuden kanssa. Myös tällaiset oheistoiminnat voidaan laskea kilpailuetua lisääväksi aineellisen differoinnin osaksi (Grant, 2002, 279).

Suurimpana negatiivisena vaikuttajana vanhempien mielikuvissa yksityisen päivähoidon osalta nähtiin hinta-laatu-suhde. Toisin sanoen hinta olisi siis liian korkea laatuun nähden. Tämä on sikäli ymmärrettävää, sillä mielikuva yksityisistä päiväkodeista oli hinnaltaan korkeampi ja

laadultaan hieman kunnallista heikompi. Kunnallisia päiväkoteja pidettiin hinta-laatu-suhteeltaan melko hyvinä.

Brändit

En ole löytänyt päiväkodeista ja niiden herättämistä bränditunteista tai päiväkotien asiakasuskollisuudesta tehtyjä tutkimuksia. Toki osa yksityisistä päiväkodeista on erikoistunut jonkin tietyn teeman mukaan. Esimerkiksi Montessori- ja Steiner-pedagogiikkaan erikoistuneet päiväkodit saatetaan nähdä brändeinä, jonka mukaan niihin hoitoon hakeudutaan. Onkin mielenkiintoista seurata, näemmekö tulevaisuudessa yksityisille päiväkodeille muodostuvia vahvempia brändejä ja sitä kautta halukkuutta saada lapsi hoitoon nimenomaan tiettyihin brändätyihin päiväkoteihin.

Mielenkiintoista olisi nähdä tutkimustuloksia myös siitä, miten asiakasuskollisia päiväkotilasten vanhemmat hoitopaikan suhteen ovat ja toisaalta siitä, miten kauas maantieteellisesti ajateltuna päiväkodin sijainnin mukaan tämä asiakasuskollisuus riittää. Toisaalta maantieteellinen sijaintikaan ei välttämättä ole se kaikkein ratkaisevin, vaan se aika, joka lapsen päiväkotiin viemisestä ja hakemisesta kuluu.

Tätä mieltä oli myös suurin osa tähän tutkimukseen osallistuneista. Tulokset matkan suhteen saattaisivat muuttua, jos sitä tiedusteltaisiin differoituneen yksityisen päiväkodin asiakkailta. Tällöin maksuhalukkuuden ohella mahdollisesti pitempi matkakin olisi hyväksyttävämpi. Vanhempien valmius pitempään päiväkotimatkaan ei korreloinut erikoistumisen, maksuhalukkuuden, sukupuolen tai minkään muunkaan kanssa.

Jakelukanavien (Grant, 2004, 76) suhteen yksityisillä päiväkodeilla on tämän tutkimuksen perusteella tehtävää nimenomaan mielikuvan muuttamisessa potentiaalisten asiakkaiden suuntaan, koska mielikuva on heikompi kuin mielikuva kunnallisista. Todennäköisesti kuitenkin ne 12:a

prosentin vanhemmat, joiden lapset ovat Lahdessa yksityisissä päiväkodeissa (Lahden kaupungin taskutilasto 2011), pitävät yksityisiä päiväkoteja kunnallisia parempina.

5.1.8 Jatkotutkimusideoita

Koska vastaajilla oli kiinnostusta yksityisiä päiväkoteja kohtaan, jatkossa kannattaisi mahdollisesti tutkia asiaa laajemminkin, esimerkiksi miten jonkun maakunnan tai vaikka koko Suomen lasten vanhemmat näkevät yksityisen päivähoidon.

Maassamme olisi varmasti myös käyttöä tutkimukselle, joka selvittäisi, mitä vanhemmat (ja lapset) oikeasti päivähoidolta haluavat. Tämän jälkeen olisi varmasti helpompi tehdä päätöksiä päivähoidon kehittämisen suhteen.

5.1.9 Tutkimuksen luotettavuus

Jotta tutkimustulokset olisivat luotettavia, käytettyjen mittareiden on mitattava sitä, mitä on tarkoitettu, eli mittareiden on oltava valideja (Nummenmaa, 2009, 346). Aiemmin tekstissä on esitetty muutamia parannusehdotuksia esimerkiksi kysymyslomakkeen väitteisiin. Ajankohta tutkimuksen toteuttamiseen oli huono, joka sekin saattaa vaikuttaa validiteettiin.

Ollakseen reliaabeli, tutkimustulokset pitäisi pystyä toistamaan, jotta havaittaisiin, etteivät ne perustu täysin sattumaan (Nummenmaa, 2009, 346). Uusi tutkimus samoilla vastaajilla varmasti antaisi samanlaiset tulokset. Toisaalta tutkimus perustui lähtökohtaisesti vastaajien mielipiteisiin, joten mielipiteiden muuttuessa myös tulokset muuttuvat. Reliaabeliuden arviointi on siis haastavaa.

Tässä tutkimuksessa kyselyyn vastanneiden joukko oli liian pieni, jotta minkäänlaisia yleistyksiä olisi mahdollista tehdä. Tutkimustulokset kuvaavat kohtuullisen hyvin vastanneen joukon mielipiteitä. Tämä tutkimus toiminee lähinnä suuntaa antavana tutkimuksena mahdollisille jatkotutkimuksille aiheesta.

6 Lähdeluettelo

Ackoff, R. L. (1989). From Data to Wisdom, *Journal of Applied Systems Analysis*, Volume 16, 1989, 3-9.

Ahonen, J. (2011) Pilottitutkimus yksityisille päiväkotiyrittäjille. Liite 1.

Alila, K. & Portell, T. (2008). Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:14. Helsinki.

Cattin, P. & Wittink, D. R. (1982). Commercial Use of Conjoint Analysis: A survey. *Journal of Marketing*, Volume 46, Summer 1978 (Issue 3), 44-53.

Espoon kaupunki. [Internet-sivut, a]. Päiväkodit. Saatavilla http://www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_koulutus/Paivahoito/Paivakodit. Viitattu 8.5.2012.

Espoon kaupunki. [Internet-sivut, b]. Yksityinen päivähoito. Saatavilla http://www.espoo.fi/fi-FI/Paivahoito_ ja_koulutus/Paivahoito/Yksityinen_paivahoito. Viitattu 8.5.2012.

Färkkilä, N., Kahiluoto, T. & Kivistö, M. (2006) Lasten päivähoidon tilannekatsaus. Syyskuu 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:16. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Grant, R. M. (2004). *Contemporary Strategy Analysis*. Padstow. Blackwell Publishing Ltd.

Green, P. E. & Wind, Y. (1975). New Way to Measure Consumers' Judgments. *Harvard Business Review*, Volume 53, July-August 1975 (Issue 4), 107-117.

Green, P. E. & Srinivasan, V. (1978). Conjoint analysis in consumer research: Issues and outlook. *Journal of Consumer Research*, Volume 5, September 1978 (Issue 2), 103-123.

Harju, M. (2011). Lahden kaupungin päivähoitojohtaja. Haastattelu. Lahti, 5.10.2011.

Hasunen, K., Kalavainen, M., Keinonen, H., Lagström, H., Lyytikäinen, A., Nurttila, A., Peltola, T., & Talvia, S. (2004). Lapsi, perhe ja ruoka. Imeväis- ja leikki-ikäisten lasten, odottavien ja imettävien äitien ravitsemussuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:11. Helsinki. Edita Prima Oy.

Helander, K. (2012). Tiedote: Taapero-päiväkotien liiketoiminta myyty Suomen Tenava päiväkodit Oy:lle. 8.2.2012. Saatavilla <http://www.taaperot.fi/images/tp%20tiedote%208.2.2012.pdf>. Viitattu 8.5.2012.

Helenius, A. (2006) Sosiaali- ja terveyspalvelujen yksityistäminen kunnassa – Oikeudellinen sääntely, laatu ja valvonta. Pro Gradu – tutkielma. Tampere, Tampereen yliopisto, Oikeustieteiden laitos.

Hirsjärvi S., Remes, P. & Salavaara, P. (2007). Tutki ja kirjoita. Keuruu. Kirjayhtymä.

Hujala, E., Junkkari, P. & Mattila, S. (2006). Päivähoidon toimivuuden arviointia. Suomen Varhaiskasvatus ry – verkkolehti Varhaiskasvatus tänään. Vol. 1, syyskuu 2006. Saatavilla, http://www.peda.net/verkkolehti/jyu/varhaiskasvatus?m=content&a_id=42

Kangasharju, A. & Aaltonen, J. (2006). Kunnallisen päivähoiton yksikkökustannukset: Miksi kunnat ovat niin erilaisia? Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT). Helsinki, VATT. VATT-tutkimuksia 119.

Kansaneläkelaitos (Kela). [Internet-sivut]. Kelassa toimeenpantavien kuntalisien ehdot. Saatavilla <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/161007141736TK>. Viitattu 23.5.2012.

Kaukoluoto, E. (2010). Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Väitöskirja. Helsinki, Helsingin yliopisto, käyttäytymistieteiden laitos. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 231.

Kelan etuudet numeroina 2011. (2011). Kansaneläkelaitos. Viitattu 12.12.2011. Saatavilla [http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/super_verkko/\\$File/super_suomi_verkko.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/alias/super_verkko/$File/super_suomi_verkko.pdf?OpenElement)

Kirkkonummen kaupunki. [Internet-sivut, a]. Kunnalliset päiväkodit. Saatavilla http://www.kirkkonummi.fi/prime_82.aspx. Viitattu 8.5.2012.

Kirkkonummen kaupunki. [Internet-sivut, b]. Yksityinen päivähoito. Saatavilla http://www.kirkkonummi.fi/prime_132.aspx. Viitattu 8.5.2012.

Koskiaho, B. (2008). Hyvinvointipalvelujen tavaratalossa. Palvelutalous ja sosiaalipolitiikka Englannissa, Ruotsissa ja Suomessa. Tampere, Osuuskunta Vastapaino.

Kuntaliitto. (2010). Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät sekä vauvaraha 2010. Kuntaliitto, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus / T.A. Saatavilla

http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/sosiaalipalvelut/lastenp_aivahoito/kuntalisat-vauvaraha/kuntalisa-vauvaraha2010/Documents/Kotihoidon_ ja_ yksityisen_ hoidon_ tuen_ kunnalliset_ lis%C3%A4t_ ja_ vauvaraha.doc

Lahten kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. (2005). Lahti. Lahten kaupunki.

Lahten kaupunki. [Internet-sivut, a]. Tietoja Lahdesta. Saatavilla <http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/507863CE639BB6BEC2256FE70020C352?opendocument>. Viitattu 24.1.2012.

Lahten kaupunki. [Internet-sivut, b]. Päivähoito ja esiopetus. Saatavilla <http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/CA1534820399DD23C2256EFB00398943>. Viitattu 24.1.2012.

Lahten kaupunki. [Internet-sivut, c]. Lahten Ateria. Saatavilla <http://www.lahti.fi/suomi/lahdenateria>. Viitattu 14.5.2012.

Lahten kaupunki. [Internet-sivut, d]. Lahten työttömyys 2011. Saatavilla [http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/1E31D9272C2399B5C2257A2300323D3E/\\$file/Lahden_ty%C3%B6tt%C3%B6myys_2012.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/1E31D9272C2399B5C2257A2300323D3E/$file/Lahden_ty%C3%B6tt%C3%B6myys_2012.pdf). Viitattu 13.8.2012.

Lahti 2010-2011 –taskutilasto. (2011). Lahti. Lahten kaupunki.

Lotti, L. (2001). Tehokas markkina-analyysi. Juva. WS Bookwell Oy.

Luce, R. D., and Tukey, J. W. (1964). Simultaneous Conjoint Measurement: A New Type of Fundamental Measurement, *Journal of Mathematical Psychology*, Volume 1, 1, 1-27.

Lukkarinen, S. (2007). Julkiset hankinnat sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki, Talentum.

Nummenmaa, L. (2009) Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Keuruu. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

OECD Country Note Early Childhood Education and Care Policy in Finland. (2001). Sosiaali- ja terveysministeriö. Monisteita 2001:10.

Porter, M. E. (1979). How Competitive Forces Shape Strategy. Harvard Business Review. March-April, vol 57, 86-93.

Porter, M. E. (1991). Kilpailuetu. Jyväskylä. Weiling+Göös.

Porter, M. E. (1996). What is Strategy? Harvard Business Review. November-December, vol 74, 11, 61-78

Päiväkoti Pikkutonttu. [Internet-sivut]. Etusivu. Saatavilla <http://paivakotipikkutonttu.blogspot.com/>. Viitattu 15.5.2012.

Päivän näppis: Yksityinen vai kunnallinen päivähoito? Sanomalehti Etelä-Suomen Sanomat (ESS) 29.8.2012.

Rasinmäki, J. (1997). Yksityistäminen kunnallishallinnossa. Hallinto-oikeudellinen tutkimus yksityistämisen oikeudellisista taustoista, edellytyksistä, rajoituksista, muodoista ja vaikutuksista. Väitöskirja. Tampere, Tampereen yliopisto.

Repo, K. & Kröger, T. (2009) Lasten päivähoito – Oikeus hoivaan ja varhaiskasvatukseen. Teoksessa Anttonen, A., Valokivi, H. & Zechner, M. (toim.) Hoiva – Tutkimus, politiikka ja arki. Tampere, Osuuskunta Vastapaino

Rowley, J. (2007). The wisdom hierarchy: representations of the DIKW hierarchy. *Journal of Information Science*, 33, 163-180.

Salminen, A. (1993). *Hallintotiede – organisaatioiden hallinnolliset perusteet*. Valtionhallinnon kehittämiskeskus. Helsinki.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen indeksitarkistukset 26.11.2009.

Suomen Tenava päiväkodit Oy, [Internet-sivut, a]. Saatavilla, <http://www.tenava.net/>. Viitattu 8.5.2012.

Suomen Tenava päiväkodit Oy, [Internet-sivut, b]. Päiväkodit. Saatavilla <http://www.tenava.net/paivakodit/paivakodit.php?m=3>. Viitattu 8.5.2012.

Suomen virallinen tilasto (SVT 1): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. 16.3.2012. Helsinki. Tilastokeskus. Saatavilla <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>. Viitattu 23.4.2012.

Suomen virallinen tilasto (SVT 2) Yksityiset sosiaalipalvelut 2010 [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-0887. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin Laitos. Saatavilla http://www.thl.fi/tilastoliite/tilastoraportit/2011/Tr25_11.pdf. Viitattu: 4.7.2012.

Säkkinen, S. & Kuoppala, T. (2011) *Lasten päivähoito 2010*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Helsinki, THL. Tilastoraportti 46/2011.

Takala, P. (2000). *Lastenhoito ja sen julkinen tuki*. Helsinki. Stakes/Kela.

Tapani, S. (2009) *Avoin päiväkotitoiminta. Monikulttuurisia perheitä tukemassa Vantaalla*. Opinnäytetyö. Järvenpää, Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. (2002). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Helsinki. Sosiaali ja terveysministeriö (STM).

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle lasten ja nuorten hyvinvoinnista. (2002). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:12. Helsinki. Sosiaali ja terveysministeriö (STM).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (2005). Stakes – oppaita 56. Stakes. Saarijärvi.

Varhaiskasvatustutkimus ja varhaiskasvatuksen kansainvälinen kehitys: Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan Varhaiskasvatustutkimus ja kansainvälinen tilanne –jaoksen raportti. (2007). Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:6. Helsinki. Sosiaali ja terveysministeriö (STM).

Westerberg, H. (2003). Kunnallisoikeudellinen tutkimus yksityisen ja julkisen palvelutuotannon roolista jätehuollossa. Pro Gradu –tutkielma. Tampere. Tampereen yliopisto.

Arajärvi, E. & Väyrynen, R. (2009). Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveyspalveluissa 2009. Stakes (2009). [verkkajulkaisu]. Saatavilla http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr33_11.pdf. Viitattu 8.7.2012.

Yksityiset sosiaalipalvelut 1999. Stakes (2000). Tiedonantajapalaute 8/2000. [verkkajulkaisu]. Saatavilla http://www.stakes.fi/NR/rdonlyres/994AD451-10B6-47B5-A1A3-BEA584084482/0/tp08_00.pdf. Viitattu 4.7.2012

Lait ja asetukset

Asetus lasten päivähoidosta. 1973. A 16.3.1973/239 muutoksineen.

Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista. 1992.
A 21.8.1992/804 muutoksineen.

Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.
2005. A 29.7.2005/608 muutoksineen.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten päivähoidosta. 1972. HE
27.6.1972/138.

Laki julkisista hankinnoista. 2007. L 30.03.2007/348 muutoksineen.

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä. 2002. L
14.6.2002/504 muutoksineen.

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta. 1996. L
20.12.1996/1128 muutoksineen.

Laki lasten päivähoidosta. 1973. L 19.1.1973/36 muutoksineen.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 1992. L 3.8.1992/734
muutoksineen.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta
1992. L 3.8.1992/733 muutoksineen.

Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.
2005. L 29.4.2005/272.

Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta. 1996. L 9.8.1996/603
muutoksineen.

Lapsilisälaki. 1992. L 21.8.1992/796 muutoksineen.

Osakeyhtiölaki. 2006. L 21.7.2006/624 muutoksineen

Liitteet

Liite 1 - Pilottitutkimus yksityisille päiväkotiyrittäjille

Ennen varsinaisen kysymyslomakkeen tekoa suoritin pilottitutkimuksen, jonka kohderyhmäksi valitsin muutamia pääkaupunkiseudun yksityisiä päiväkoteja. Lähetin sähköpostia seitsemään yksityiseen päiväkotiin tai päiväkotiketjuun. Näiden yhteystiedot keräsin Helsingin, Espoon, Kirkkonummen ja Vantaan kaupunkien Internet-sivuilta. Lupasin vastaajille anonymiteetin, joten sen tarkemmin en näitä päiväkoteja ja niistä vastanneita henkilöitä erittele.

Yksityiset päiväkodit monesti kilpailuvalttinaan erikoistuvat jollekin osa-alueelle, joten kaikki yksityiset päiväkodit lienevät jollain, vaikka vain vähäisellä tavalla erikoistuneita. Yhteydenottoissani vältin kuitenkin tietoisesti esimerkiksi Steiner-, montessori-, sekä vieraskielisiä ja uskonnollisia päiväkoteja, koska tällaisiin päiväkoteihin hakeutuvat nimenomaan kyseisiä ominaisuuksia päiväkodiltaan etsivien ja toiveistaan hyvin tietoisien vanhempien lapset.

Yritin siis kaupunkien ja päiväkotien omilla nettisivuilla olevien tietojen perusteella valita viestini kohdepäiväkodeiksi sellaisia yksityisiä päiväkoteja, jotka olisivat vähän matalammin erikoistuneita. Toisin sanoen päiväkoteja, jotka olisivat erikoistumisasteeltaan mahdollisimman lähellä kunnallisia päiväkoteja. Kuitenkin kelpuutin esimerkiksi liikuntapäiväkodin ja kaksikielisen päiväkodin. Rajanveto erikoistumisen ja kontaktien ottamisen suhteen on täysin omani.

Kysymykseni päiväkotien johtajille kuului:

”Olisiko mahdollista muutamalla sanalla (vaikka ranskalaisilla viivoilla) kertoa, mitä oman kokemuksenne ja tietämyksenne mukaan

(jatkuu)

(liite 1, jatkoa)

päiväkotienne lasten vanhemmat arvostavat yksityisissä päiväkodeissa, eli minkä takia he ovat valinneet teidän palvelunne eivätkä kunnallista. Miten siis olette kunnallista päiväkotia houkuttelevampi vaihtoehto?"

Vastauksen sain kolmelta henkilöltä. Muistutussähköpostinkaan myötä vastanneiden määrä ei noussut, mutta kolmen kokeneen päiväkotialan ammattilaisen palaute on jo riittävä määrä pieneen pilottitutkimukseen. Heiltä saamani palaute oli erittäin kannustavaa ja vastaajat kokivat aiheeni mielenkiintoiseksi. Toisaalta tämä oli odotettavissakin, koska vastaajat pyörittivät itse yksityisiä päiväkoteja, eivätkä varmastikaan sitä tekisi, jos heidän mielestään ala ei mielenkiintoinen olisi.

Vastauksissa ei ilmene mitään mullistavaa uutta tietoa, vaan enemmän sellaisia seikkoja, joita moni asiaan perehdyttyään saattaisi pitää itsestäänselvyyksinä. Kysely ja varsinkin vastaukset olivat kuitenkin erittäin hyödyllisiä työtäni ajatellen, koska sain niiden avulla päivähoitoalan ammattilaisten näkökulmaa ja sitä kautta tietoa, millaisia asioita kysymyslomakkeessa kannattaa kysyä.

Pilottitutkimuksen vastauksissa korostui ryhmien ja päiväkotien pienuus tärkeänä kilpailutekijänä. Lisäksi vastaajat pitivät omissa päiväkodeissaan tapahtuvaa hoitoa yksilöllisempänä sekä lasten että myös vanhempien kannalta. Myös tiedotus vanhempiin päin koettiin tehokkaana. Kaiken kaikkiaan yksityinen palvelu on vastaajien mukaan joustavampi, henkilökunta sitoutuneempaa ja motivoituneempaa sekä palvelukulttuuri ja ilmapiiri parempia kunnalliseen verrattuna.

(jatkuu)

(liite 1, jatkoa)

Hinta-laatusuhteen vastaajat arvioivat myös olevan kohdallaan. Tämä on ymmärrettävää, ja hinta-laatu suhteen on tietenkin oltava tasoltaan sopiva, jos ja kun päiväkodeilla kerran asiakkaita riittää.

Eroavaisuuksiakin löytyi. Eräs vastaaja kertoi yhdeksi tärkeäksi seikaksi lyhyen hoitomatkan. Toinen painotti, että heidän päiväkotinsa tullaan kauempakin, eli päiväkodin sijainti vanhemman työpaikkaan nähden on tärkeämpi kuin kotiin nähden. Jälkimmäisen vastaajan päiväkoti oli hieman pidemmälle erikoistunut.

Pilottitutkimus vahvisti sellaista käsitystä, että kunnallisen päivähoidon uutiset leikkauksista vaikuttavat vanhempien päätökseen hakea hoitopaikkaa yksityisestä päiväkodista. Kaiken kaikkiaan vastaajat korostivat siis joustavuutta, hinta-laatusuhdetta, päiväkotien ja ryhmien pienuutta, yksilöllisyyden huomioimista ja henkilökunnan sitoutuneisuutta.

Vuonna 2002 päiväkotilasten vanhemmille ja hoitohenkilöstölle tehdyn kyselyn mukaan 95 % vanhemmista kuvasi päivähoitoa positiivisesti. Vastaajista lähes 90 prosenttia oli vähintään jokseenkin tyytyväisiä yhteistyöhön kodin ja päiväkodin välillä. (Hujala, Junkkari & Mattila, 2006, teoksessa Kaukoluoto 2010, 237) Vuonna 2009 Stakesin toteuttamassa kyselyssä yli 90 prosenttia vanhemmista oli tyytyväisiä henkilökunnan ammattitaitoon ja lähes 90 prosenttia tiedonsaantiin sekä hoitoaikojen joustavuuteen (Kekkonen, 2009, teoksessa Kaukoluoto 2010, 237).

Ammattilaisilta saamani vastaukset ovat viisautta, jota Ackoff (1989) kuvasi ihmismielen sisältävän. Vuosien kokemus hoitotyöstä ja päiväkotiyrittämisestä luovat sellaisen pohjan yksityiseen päiväkotimaailmaan, jota ei pelkällä markkinatutkimuksella voi saavuttaa. Toivon kuitenkin, että olen onnistunut tuota viisautta hieman käyttämään tutkimusta tehdessäni.

Liite 2 – Saatekirje vastaajille

Moikka!

Olen lahtelainen mies ja opiskelen Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa kauppatieteen maisteriksi. Teen Pro Gradu –työtäni Lahden päiväkotimarkkinoista ja toivon sinun käyttävän 10 minuuttia kalliista ajastasi päivähoitopalvelujen tutkimisen hyväksi. Tämän tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa lahtelaisten suhtautumisesta päivähoitoon ja erityisesti yksityisiin päiväkoteihin. Toteutan tutkimusta yhteisymmärryksessä kaupungin päivähoitopalvelujen kanssa.

Vastaajat ovat päiväkotipalvelujen käyttäjiä. Kaikki vastaukset ovat ehdottoman luottamuksellisia, eikä vastaajaa ja vastauksia voida yhdistää keskenään. Kerättyjä tietoja käytän ainoastaan tätä tutkimusta varten. Jokainen vastaus on tärkeä, joten teethän päivän hyvän työn vastatessasi ja näin ollen auttaessasi Lahden päivähoitoa kehittymään sekä minua valmistumaan. Vastausaika päättyy 20.6.2012. Vastaajien kesken arvon kaksi lahjakorttia.

Kyselyn löydät osoitteesta
www.lut.fi/~ahonen

Tuhannet kiitokset avustasi!

Ystävällisin terveisin

Jussi Ahonen

Lisätietoja tutkimuksesta

jussi.ahonen@lut.fi

040 538 7636

Liite 3 – Kysymyslomake

Pro Gradu –tutkielma Lahden alueen vanhempien näkemyksistä yksityisen päiväkotihoidon kiinnostavuudessa suhteessa julkiseen.

Kysely on täysin luottamuksellinen, eikä tietoja missään vaiheessa käytetä mihinkään muuhun tai levitetä eteenpäin.

1. Miten seuraavat väittämät mielestäsi sopivat **kunnallisiin** päiväkoteihin?

	Täysin samaa mieltä	Lähes samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Lähes eri mieltä	Täysin eri mieltä
Tiedotus hoidetaan hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
Hoito on laadukasta	☐	☐	☐	☐	☐
Hoito on joustavaa	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunta on sitoutunutta ja motivoitunutta	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmäkoot ovat tarpeeksi pieniä	☐	☐	☐	☐	☐
Hinta-laatu-suhte on hyvä	☐	☐	☐	☐	☐

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

Hoito on kiireetöntä ja rauhallista	☐	☐	☐	☐	☐
Lapseni yksilöllisyys ja erityisvaatimukset huomioidaan riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminta on ammattimaisesti johdettua	☐	☐	☐	☐	☐
Päivkotien tilat ovat hyvät	☐	☐	☐	☐	☐
Ruoka on hyvää ja laadukasta	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväkodit ovat tarpeeksi pieniä	☐	☐	☐	☐	☐
Ilmapiiiri on hyvä	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteydenpito kotiin on riittävää	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökuntaa on riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐

2. Mitä ongelmia näet **kunnallisissa** päiväkodeissa?

3. Miten seuraavat väittämät mielestäsi sopivat **yksityisiin** päiväkoteihin?

	Täysin samaa mieltä	Lähes samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Lähes eri mieltä	Täysin eri mieltä
Ryhmäkoot ovat tarpeeksi pieniä	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteydenpito kotiin on riittävää	☐	☐	☐	☐	☐
Hoito on joustavaa	☐	☐	☐	☐	☐

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

Hoito on kiireetöntä ja rauhallista	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedotus hoidetaan hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunta on sitoutunutta ja motivoitunutta	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminta on ammattimaisesti johdettua	☐	☐	☐	☐	☐
Hoito on laadukasta	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökuntaa on riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväkodit ovat tarpeeksi pieniä	☐	☐	☐	☐	☐
Ilmapiiri on hyvä	☐	☐	☐	☐	☐
Lapseni yksilöllisyys ja erityisvaatimukset huomioidaan riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐
Päivkotien tilat ovat hyvät	☐	☐	☐	☐	☐
Hinta-laatu-suhde on hyvä	☐	☐	☐	☐	☐
Ruoka on hyvää ja laadukasta	☐	☐	☐	☐	☐

4. Mitä ongelmia näet **yksityisissä** päiväkodeissa?

5. Vastaa seuraaviin ruokaa koskeviin väittämiin.

	Täysin samaa mieltä	Lähes samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Lähes eri mieltä	Täysin eri mieltä
Päiväkodin ruoka on laadultaan ja maultaan hyvää	☐	☐	☐	☐	☐

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

Lasten pitäisi saada osallistua ruoanlaittoon	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsille pitäisi kertoa enemmän, mistä syömämme ruoka on peräisin	☐	☐	☐	☐	☐
Ruolan hyvä laatu päiväkodissa on minulle tärkeää	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän, millaista ruokaa päiväkodissa kulloinkin tarjotaan	☐	☐	☐	☐	☐
Haluaisin, että päiväkodissa tehtäisiin ruoka alusta asti paikan päällä	☐	☐	☐	☐	☐

6. Yhdessä lapsiryhmässä saisi mielestäni olla

	5	10	15	20	25	Ei merkitystä
Alle 3-vuotiaita enintään	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yli 3-vuotiaita enintään	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Koko päiväkodissa saisi mielestäni olla lapsia

	25	50	75	100	125	Ei merkitystä
Enintään	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

8. Pitäisikö lapsesi päiväkodin mielestäsi olla erikoistunut johonkin? Jos pitäisi, niin mihin? Valitse enintään kaksi kohtaa

- Kielet
- Liikunta
- Luonto ja ympäristö
- Taide (musiikki, kuvataide ym.)
- Pedagogiikka (montessori- tai steiner)
- Ruoka (lähi-, luomu-, kasvis-, vähähiilihydraattinen-, tms. ruokavalio)
- Uskonto
- Päiväkodin ei tarvitse olla erikoistunut mihinkään
- Jokin muu / tarkennuksia

9. Minua kiinnostavat seuraavanlaiset oheistoiminnot päiväkodin yhteydessä.

- Tilojen vuokraus ja iltakäyttö (esim. liikuntasali)
- Kurssit ja koulutukset
- Vanhempien ryhmät
- Lasten kerhot
- Koululaisten iltapäiväkerhot
- Ei mikään
- Muu, mikä

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

10. Mikä on mielestäsi ratkaisevin etäisyys lapsesi hoitopaikkaan? Aseta järjestykseen tärkeimmästä aloittaen

	1	2	3
Kotoa hoitopaikalle	☐	☐	☐
Työpaikalta hoitopaikalle	☐	☐	☐
Työmatkan varrelta hoitopaikalle	☐	☐	☐

11. Miten kauas edellisen kysymyksen ykkösvaihtoehdon mukaan olisit valmis viemään lapsesi hoitoon?

Kilometreinä

Minuutteina

12. Kumpi on ratkaisevampaa, hoitopaikkaan viemisessä kuluva aika vai matkan pituus hoitopaikkaan?

Aika Matka

13. Kuinka pitkä hoitoonviemismatkasi tällä hetkellä on?

Kilometreinä

Minuutteina

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

14. Miten laskit edellisen kysymyksen matkan ja ajan?

- Kotoa hoitoon
- Työpaikalta hoitoon
- Poikkeama työmatkalta hoitoon

15. Vastaa väittämiin

	Täysin samaa mieltä	Lähes samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Lähes eri mieltä	Täysin eri mieltä
Lahden yksityisten päiväkotien (12 kpl) toiminta on minulle tuttua	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityinen päivähoito on mielestäni kiinnostava vaihtoehto	☐	☐	☐	☐	☐
Olisin valmis käyttämään lapseni hoitoon yksityistä päiväkotia	☐	☐	☐	☐	☐

16. Miksi olisin / en olisi valmis käyttämään yksityistä päiväkotia lasteni hoitopaikkana?

17. Kunnallisen päivähoiton korkein maksu on 254 euroa kuukaudessa. Kuinka paljon olisit valmis maksamaan yksityisestä päivähoitosta?

Enintään €/kk	254	300	350	400	500	Ei ratkaiseva
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

Taustatiedot

Taustatiedot ovat vain tilastollista tarkastelua varten, eikä niitä voida käyttää vastaajien tunnistamiseen.

18. Oletko..?

Mies

Nainen

19. Minä vuonna olet syntynyt?

1979 ▼

20. Kuinka monta henkilöä kotitaloudessanne asuu?

Yhteensä

▲▼

Aikuisia

▲▼

Työssäkäyviä

▲▼

Kouluikäisiä tai vanhempia lapsia

▲▼

Yli 3-vuotiaita, mutta alle kouluikäisiä lapsia

▲▼

Alle 3-vuotiaita lapsia

▲▼

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

21. Mitkä ovat alle kouluikäisten lastenne hoitomuodot

Päiväkoti

Perhepäivähoito

Kotihoito

Muu, mikä?

Yksityinen

Kunnallinen

22. Jos lapsianne on päiväkodissa, missä päiväkodissa?

23. Missä kaupunginosassa asutte?

24. Oletko tällä hetkellä...

Valitse vain yksi vaihtoehto.

- Naimaton / yksinhuoltaja
- Avio- tai avoliitossa
- Asumuserossa

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

- Eronnut
- Leski
- Muu

25. Kotitalous voi saada tuloja palkoista, omasta yrityksestä, eläkkeistä, työttömyysturvasta, muista sosiaalietuksista tai pääomatuloista. Jos lasket yhteen kotitaloutesi kaikki tulot, kuinka paljon kotitaloutesi nettotulot (tulot verojen jälkeen) yhteensä kuukaudessa ovat? Jos et tiedä tarkkaa lukua, voit kertoa arviosi.

- Alle 500 euroa
- 500-999 euroa
- 1000-1499 euroa
- 1500-1999 euroa
- 2000-2499 euroa
- 2500-2999 euroa
- 3000-4999 euroa
- 5000-7499 euroa
- Yli 10 000 euroa

(jatkuu)

(liite 3, jatkoa)

26. Vastanneiden kesken arvotaan kaksi lahjakorttia. Jos haluat osallistua arvontaan, jätä yhteystietosi. Vastauksia ja yhteystietoja ei voida yhdistää keskenään.

Joka tapauksessa, muista painaa Lähetä-nappia!

Nimi

Sähköposti

Puhelinnumero